КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Массе а мехкашкара пролетареш, цхьаьнакхета!

ЕРА, 16 НОЯБРЬ, 1967 шу. № 136 (4461). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО
(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически партин Нохч-ГІалгІайн обкома Нохч-ГІалгІайн АССР Лаккхехьарчу Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

БЕРРИГА НИЗ—ПЯТИЛЕТКА КХОАЧАШЪЯРА!

Советий Іаьдале 50 шу дизаре сийна тІайийца социалистически декхараш толамца тІекхочуш хІинз шоллагІча ах біаь шере тІьнаре кхаьчна ба Грозненски районе № 1 болча шурий совхоза къахьегнахой. Дукха ба боккъал лакха хьоьхнаш гойтараш. Царне юкъа белгалба боагІа (аьрдехьара вуттехь) доярка Н. Иванова, тракторист А. Маховей, доярка Р. Нашурова, тракторни бригада бригадир Б. Алипов, тракторист И. Мулин, доярка А. Лаврухина, трактории бригада бригадир А. Савва, токарь Г. Шаламов, доярка А. Орехова.

В. Ющенко сурт.

КЕРДАЧА МЕТОДАХ— ДУХХЬАШХАРА СКВАЖИНА

Буровой вышка, цул гонахьара пенаш хьалдеча хьалха дІайодаш хиина ардах 30 кубически метр 200 килограмм дьастинаш дар. Из болх чакхбаккха эшар 20 сага балха хи.

Дукха ха йоалланн Старогрозненски кІоарга бурув деттача контора-на чуйоагІача вышкомонтажни цеха начальник Кисаев Василий Митрофанович «Татарнефть» яхача мехкдаьтта промыслови управленерча вышкаш ераш болча хаза хилар. Цига гучаеаьлар цунна татарски вышкаш ерана вышкаш хьалъеча ардаххахи аьшкахи пайда эцаш ца хилар.

Татарерча вышкаш ераша вышкаш хьалъеча хьуна а руберойда а мета дІаухийт ах хьалча ІоагІьий. Царех даь вышкай пенаш дикагІа, дайгагІа, теншане, доргІа да, цул совгІа кертердао атмосферих давленех бурувдеттараш дикагІа лорабу. Вешта хьалха хьалъеш хиннача вышкал итгаза дукхагІа а ах да.

КІоарга бурувдеттача Старогрозненски контора вышкомонтажни цеха специалисташа чертежаш кийч а яь, заказаш даьхийтар герой Москве, Московски «Каучук» яхача заводо сиха кхоачашдир заказаш. Хьакхьа-чар химически изделеш.

Химе изделеех пайда а эцаш, эгара хьалхара вышка хьалйир прораба Я. П. Васильева.

ХІанзчул тІехьагІа дукха сихагІа хьал а ем, бурувдеттарашка дІатерхьа керда вышкаш. Цунга хьежжа цар шоай аргІах лаьрхІачул сихагІа бурув тохарга, хІаьта мехкдаьтта доахкараша Даьхенна дукхагІа «Іаьржа доашув» дІалургда.

А. ТИШЕНКО.

ЦХЬАЬКХА А МЕХКДАЬТТА КІЕЖ

13-ча ноябре [illegible] юкхе № 17 болча смаминина бурув токаш цига йоккха мехкдаьтта кІеж ийнихар. 4 шийнаметр йолча штуцир чу гІоале сивамина дийнахьи буси цу мехкдаьтта 50 тонн я. Цу смаминина бурув токаче а ца токхачо а ханаре къахьийгар бурувдетта мастар Бередицкий Иван Михайлович керта латтача бригадерча бурувдеттараша. Цу гІоалагІча смамимне мехкдаьтта кІеж тохай кердача Серноводски майдан тІа.

Н. БАКАЛЮК,
тха штате воаца корр.

ДЕКАБРЬ БЕТТА ЧОТАХ

Пхе шера хиан ханал хьалха кхоачашъяра крекинг - завода коллективо дІадоладь дика гІулакх чІоагІа раьза хиина хьалхьацал А. Шерипова лІерагІча Грозненски нефтемаслозавода коллективо. Доккхий социалистически декхараш тІайийцад завода цехий, установкий коллективаша. Уж ханал хьалха кхоачашдара шерра лаьрхІай ях. ХІаналехьа гучаяьнаш я 11 бетта план кхоачашъяь установкаш. Царна юкъе я Х. А. Геранозой керте латтача № 40 йолча установка коллектив. ХІаналехьа боараш тоннаш продукци арахийцай ца тІабоагІача бетта чотах. Цул дукха тІехьайнеаш Бегляров Александра, Володин Алексея, Каплан Ольгас кулгалдеча установкай коллективаша. 11 бетта план цар а кхоачашъяьй. КарагІаьхначох кхоачам а ца беш, ехы а хьинар айдь къахьегаш ба установкай технологаш. Хьахулача бетта хьалхарча деношка пятилетка шоллагІча шера план кхоачашъе лерхІ цар.

В. ГОРБАЧЕВА,
тха штате йоаца корр.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

Грозненски машинаькъа дистанце дикагІчарех лоархІаш я путейций коллектив. Из нийса я да, тІаха аьчча поездаш дерттІа дІа-юха лелийтара шоай низ ца кхобеш къахьет машинаькъахоша.

ЦхьоалагІа ноябрь тІаккхоачам путейций коллективо кхоачашйир юкъера, подъемочни, капитальни ремонт яра шера задани. Берригаа болхаш кийчбаьб Іан хьалашка болх бара. Дукха кхоачаьд металл, шпалаш. 312 эзар сом ахча.

Хьалхаялттарашта юкъе ба болхлой Устарханов, Байсултанов, Андреева, Хусаинов, обходчик Борзенко, бригадираш Шамилев, Попов, кхыбараш.

Шера задании социалистически декхараш ханал хьалха кхоачаш а даь пхе шера план воархІагІча ноябре кхоачашъяра яхь яржаш латт путейцашта юкъа. Бьилбаседа - Кавказски машинаькъах шоай километраш образцови а яь дІаоттае чІоагІо яь къахьегІаьлоша.

Г. АНОХОВ.

ВАХТА ДІАХО ХЬУ!

ЧІоагІа дегаш гІоздаьнна а боалаш белгалдаьккхар советски наха шоай эгара дезагІа дола цІей, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дуза ди. Берригача дуненна хьалхашка ший доккха, низ бола дегІ хьалийс а даь дІаеттар цу деношка вай Даьхе. ДІаьехкхар ду-но цецдоаккхаш дола ший толамаш.

Октябрьски пІей сийна шоай низ ца кхобеш къахьийгар советски наха коммунизм хьалъеча керда толамаш дахара. ЦІей сийна яьржача яхье хьалхарча мугІаршка бар Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой а. ІІаьш ар ударни юбилейни вахте даьтта фабрикай, заводий, промыслой, колхозий, совхозий коллективаш. Революце шу дуза ди белгалдаккхара эгара дикагІа бола вихь ба «кхоачашданза доча декхарашта теркам тІабахийтар» яхача В. И. Ленина дешаш дага а кхоабаш, лоаттабора цар къовсам Советски Іаьдала ах біаь шера юбилейга лакъаболхаш.

Иштта къахьегарах хьахинкар дегаш гІоздоахаш да. Республика эгара дикагІа йолча коллективашта — «Старогрознефть» мехкдаьтта управлене. КПСС XXIII съезда цІерагІча крекинг-завода, Сунженски района XIX партсъезда цІерагІча колхоза — КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС памятни ЦІе байракхаш еннай. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума, РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС памятни байракх еннай Наурски района «Терский» яхача совхоза коллектива, мехкдаьтта доаккхачен мехкдаьттахимически промышленноста министерствай памятни байракхаш еннай «Малгобекнефть» НПУ-и химкомбинатан коллективашта.

КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС памятни ЦІе байракх еннай вай республикана а.

Даьхен доккхийча совгІаташа дегаш тІоадаьхад Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой. Цар декхарийчен бу вай республикерл болхлой, колхозхой, специалисташ кхы а дикагІа къахьега, тІахьех цар боахам а культура а хьалъеча керда толамаш дахара.

Іалаьхате низах тоабенна, хьинар айдеппа чубеннаб Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой Советски Іаьдала шоллагІча ах біаь шера. Царна дика хов хІанзалца хьа шоаш даьхача толамаш, карагІдийнача доккхийча гІулакхаша дІахо кхы а йоккхагІа коталонаш яха, коммунизм хьалъеча керда наступлени е торо хулийтаза.

Памятни байракхаш еннараша тІаийдеча декхараша хьахьоех вай республика къахьегамхой уйлаш. Оаха, «Старогрознефть» НПУ болхлоша, инженерно-технически балхаш дераша, гІулакхерча наха Іалаьнате чІоагІа раьза хиина тІаийцар, — йоах Нохч-ГІалгІайчен къаьнагІа йолча мехкдаьтта управлене къахьегамхоша шоаш тІайийцача декхараш тІа, — Сийлахь боккхача Октябрьски 50 шу дизара сийна яьржача социалистически яхьа итогех тхов цита дана делае КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС памятни байракх бала хоам.

Оаха чІоагІа хьалдоац пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра социалистически яхь йоаржаьча мехка хьалхалаттача предприятей коллективай патриотически почин, сийлен совгІато дегаш тІео а даьха кердача низаца къахьегама вахте а отт.

Тхоай торонашка а хьажа оаха лаьрхІад хьадоаккха мехкдаьтта укх пхе шера 5,5-зза совдаккха а пламал совгІа цу юкъагІа Даьхенна 200 эзар тонн мехкдаьттех 150 миллион кубометр попутни газ яла а.

Московски предприятей пахьалектавий инициатива тІаьа а дІалацаш пхе шера план 1970 шера 7 ноябрь тІаккдоачаш кхоачашъедош денида крекингисташа.

Хоадамбоаллаш дола декхараш тІаийцад XIX партсъезда цІерагІча колхоза къахьегамхоша а. Цар лерхІ укх шерах юкъейисача хана пачхалхьаккхента пламал совгІа 1000 тонн ялат, 30 тонн дулх, 500 тонн шура, 100 эзар фуъ, 300 тонн баьцалдараш доала.

Иштта да сийлахь-воккха баьчча, Октябрьски революце автор В. И. Ленин ваь 100 шу дузача ден сийна вай республика хьалхалаттача предприятей къахьегамхоша тІаийду декхараш. Хьалхалаттарий хьокхам — Нохч-ГІалгІайчен берриге болхлой, колхозхой, интеллигенци пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически яхь йоаржае тІахьехаш дола кхайкарал да.

Промышленностен транспортен предприятей, гІишлоттъеча организацей керттера декхар да хІана пятилетка шоллагІча шера план толамца кхоачашъяр. Цо чудоац технически прогресс дІахо ахьара лоаттабу къовсам, экономически реформа чакхъяккхар, пунна кийчо яр, къахьегама овсарле лакхъяр, продукце дикал лакхъяр, материалаш бедаш кхоар, къахьегама дисциплина чІоагІъяр. Уж да вай промышленность дІахо дегІаЙоалара эша тьалаш а.

Керттерча даьхе кхашкара балхаш чакхдаьнна колхозашкей совхозашкей. ХІана да дезар ба чушцаяза йиса еррига культураш таргтарча деношка чуйина ахар, Іан ламалаьа хьайбаш дика хургтолаш царна кхоачам хилийтадоакхар Іалашдара кхашкара гІалакмаш, эша ча фермашта хьатІоаоар. Къаьстта теркам тІабахийта беза хьайбошта Іе даккхара эша деррига хьалаш Іалашдаран хьатІайоагІача біаьстанна кийчо яраш. Лаьтта а хьайбаш а леладара культура лакхъяра, юртбоахама продукци дукхагІа яккхара, цуга дІабода мах лохбара лоаттабеча къовсама доархІаме дакъа да ца.

Боккха доархІам болаш ба хІанзарча хьалашка наха юкъе бу политически болх. Партийни организацей керттера теркам хьалхашка цетта декхараш кхоачашдаре болхлой, колхозхой, специалисташ вархІагІбахаре тІабохбаь хила беза. Цар хІаре къахьегамхочо коммунизма де хеза коммунизм хьалъечара шийна мотис йоаза.

Дика пахьадаьнна вай Октябра. ХІана Даьхено керда къахьегама толамаш дахара тІахьех вай. ХІаране декхар да пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра шийна низ ца кхобеш къахьегар.

Къахьегама вахта дІахо хьош я.

ФЕРМА БОЛХ ТОАБАЬБ

Дукха ха яц Гудермесски районо «Гудермесский» яхача совхоза № 3 йола шурий товарни ферма ерригача районе тІехьаисаш дийна. Во делар районе тІехьаисаш дийна. Во делар зоахангара шура яккхара гІулакх, кІезига дар берт-бетта хьайбашта тІаккета дукх. ХІана дар из иштта? Цхьа дале во шаштІехьабьаккхабар ферме доарахІ болх, цар баьча балда учет нийса лелайнпар доаркаш паст-паста хунидаоро. Уж бахьанаш долаш хІара бетта кІезиглоа заьхантара йоаккха шура, шурийцара хьоанал, хІаьта ялалан дукха тусагІа дар продукци яккхара дІадодда ахча а.

Фермера хьалаш дІахо иштта дита йиш йоацилга гуш дар. Совхоза партком, администрацей эгара хьалха ферме дика кулгалхо хьожаве лаьрхІар. Цу тайпара кулгалхо хила везаш вар цу ферме массехк шера ветеринари техника болх бел вола коммунист Бекмурзаев Абубакар. Из заведующелла хьожавелга лоаш бар коллектива членаш а. Ше ферма хьайицача дукха хунамаш дир кердача кулгалхочо. Эгара хьалха теркам тІабахийтар цо ферме балха учет нийса лелаеа, доахьара рационе тІахьожам оттабир.

Кердачох дукха хе яалечьа йеркат дьелар. Шоаш хьега къа ца ловлга кхетаде бьнна доаркаш балхара тІа цо буьлаш сейцар — из дар керттера дар. ХІанз ферме шоай бола дика бовзаш йола 16 доярка я. Иштта лакхьала йолахар ферме зоахангара йоаккха шура, шурийцара хьоанал. Цудухьа сас цецвалавзар совхозе юбилейни шера хьалхарча ах бетта итогаш тохкаш № 3-ча ферма коллективо шоллагІа моттиг яьккхача, хІаьта воархІагІа ноябре тІаккхоачаш царна парткомо администрацей кавара кара теда ЦІе байракх елар.

Шоаш даьхача толамий бахьанаш дувцаш юкъа Бекмурзаева аьлар: керттера дар да юбилейни шера болх во бе йиш йоацалга коллективо кхетадар, шоалгІа — дале, дика да тха фермера хьайбаш а. Дика да тха фермера хьайбаш а, хІаьта царна зоотехнически бокъонаша дІадеххача тайпара гІулакхаш а ду. Цудухьа хьайбаш продуктивность лаккхъеннай.

Дукха ба ферме дика къахьегаш бола болхлой. Масала, доярка Темирсултанова Маликас хІабанана итт бетта ше лелабеча хІара Іаттагара юкъера лаьрхІача 2101 килограмм шура яьккхай шера план 1800 килограмм йолча. Хьалхалаттача доярка сурт республика юртбоахама министерства сийлен доска тІа доаз. Ши эзар килограмм совгІа шура яьккхай шоаш лелабеча хІара Іаттагара Мутаева Лейлас, Исаева Аранатас.

Сулейманов Іаьлен, Солтаханов Іадрахьманаш ях беттала доккхагІа долча Іаьсашта гІулакх деш ба. Царна доагІача тайпара гІулакхаш дар бахьан долаш дийнахьи буси хІаранена юкъера лаьрхІача 475 грамм дулх тІаккет планах кхета дезар 400 грамм долча.

Доаркаша баркал оал укхаза скотникаш болча Шахмиев Альвида, Макаров Исраила, Аликханов Ризвана. Іан замалаьа доаьхара ражиев кийса делае цар, аьхки дика доахаду.

ХІанале доахан Іангара дадара кийчо я бьнаб хьалхалаттача фермаа болхлой. Ерригача помещенешта ремонт дьй, юбилейни шера хьалъий 120 Іатта лаьрхІа типовой коровник. Цу гІулакхо дика тоадьд фермера балха хьалаш. Силосни кІоагача дІаделлад 2617 тонн моша лоактар.

ХІана коллективана хьалханка латтараш лоархІаме декхараш да. Каста вай хаьлье В. И. Ленина 100 шу дизар дездергІа. Грозненски крекинг-завода технологаша даь кхайкарал хьалдьаьча ферма коллективо лаьрхІад пачхалхьалкхенга шура йоахара пятилетка кхоалагІча шера план 25 декабрь тІаккхоачаш кхоачашъе, хІаьта ерригача пятилетка план 1970 шера 7-гІа ноябрь тІаккхоачаш кхоачашъе.

А. ГАДАБОРШЕВ,
тха собкор.

МЕДИКИЙ ЗОНАЛЬНИ КОНФЕРЕНЦИ

Селхани самардийнахьа медицински училище болх бен хилар гельминтозашца къовсам лоаттабара проблемана хетаь зональни Іилманпрактически конференци. Конференце дакъа лоацаш бар Къилбаседа Кавказа автономни республикашкара хиива ца Іеш Ставропольски, Краснодарски краяшкара, Ростовски областера, иштта Москвера, Грузински ССР-а Іилманхой.

Конференци хьайийллар Нохч-ГІалгІай АССР здравоохранене министра М. Т. Милербиева. Цул тІехьагІа «РСФСР-е гельминтозашца къовсам лоаттабара проблема» яха доклад йир РСФСР здравоохранене Министерства Керттерча санитарно-эпидемиологически управлене начальника заместитела Л. И. Ивановас.

Конференце хьалхарча дийнахьа докладаш йир РСФСР здравоохранене министерства паразитологе Института директора проф. С. Н. Покровски (Ростов-на-Дону), медицински паразитологе Центральни института директора заместитела, медицински Іилмай доктора Л. И. Прокопенкос (Москва). Грузински ССР паразитологе института директора СССР медицински Іилмай Академе член-корреспондента проф. Г. И. Маруашвиле (Тбилиси), иштта кхычар.

ШоллагІча дийнахьа 9 сахьати 30 минути яьлча конференце дІахо болх ший болх. Цу дийнахьа докладаш еш хилар проф. Е. С. Шульман (Москва), медицински Іилмай кандидат Л. П. Савченко (Краснодарски край), А. Х. Ошаев (Нохч-ГІалгІай АССР), медицински Іилмай кандидат А. А. Нашитоков, иштта кхыбараш. Докладаш йистехьначул тІехьагІа прениш йолаелар. Цига къамаьлаш дир профессора Т. Л. Яновича (Ростов-на-Дону), доцента Н. В. Ковалева (Махачкала), медицински Іилмай кандидата Л. М. Заралашвили (Тбилиси), ветеринарни Іилмай кандидата Н. Х. Григорьева (Грозный) берригаа а 11 саго. Цу дийнахьа конференце болх чакхбаьлар.

Г. ГАРСИА.

ЛЕНИНАХ, ПАРТЕХ

В. И. ЛЕНИН ВАЬЧА ДИЙНАХЬА ДЕНЗ 100 ШУ ДИЗАРА ХЕТАДАЬ КНИЖКАШ

В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизара хетадаь литература арахецара план 14-ча ноябре йийцар писателаша, Іилманхоша, издателаша — СССР Министрий Советерча кепайоалон гІулакхашта йолча Комитете хиннача совещане дакъа лаьцараша.

Цу дезача денна хетадаь мехка издательстваша арахец революце баьччча балхаш, цун вахарахи гІулакхехи, В. И. Ленина сочиненеех, ленински идееш чакхъяхарах дена книжкаш.

Масала, центральни издательствай плане — кхоаткъе итт совгІа цІи йола книжкаш. Царех да — В. И. Ленина «Литература искусство хьакъехьа» яха сборник, «В. И. Ленин» яха М. Горьки «Владимир Ильич Ленин» яха В. Маяковски «сувенирни» издани, дозаол декъарча поэташа Ленинах яьхь стихаш тІайола «Дерригаа лаьтта акъа чулоапаш» яха сборник. «Музыка» яхача издательства арахеца лерхІ Владимир Ильича хетадаь СССР-ен дозаол декъарча мехкийн халкъий илдей доккха сборник.

Араяргьа изобразительни искусства издательстваш — В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизара хетадаь альбомаш, буклеташ, открыткай подборкаш, плакаташ, календараш.

(ТАСС корр.).

ИШТТА ДАЬККХАД СИЙ!

Грозненски кога гІирс беча фабрика П. М. Шишкин керте латтача цехе дукха болхлой ба хІанзалехьа пятилетка шоллагІча шера план кхоачашъяь. Цар цІераш йоахаш фабрика партийни организаце секретара В. С. Агабекова эгара хьалха цІи аьккхар Мусаев Турпочун.

— Цунна ца бовзаш цо ца беши натичьа болх бац тха фабрике, — аьлар цо.

Цхьа юкъ яьлехьа. Туркос болх беча цехе дар тхо. Шийн болх дика бовзача саго сайна тохар Мусаев Туркос хІамагІа кулг. Цо кхоачашъе еа процесс эгара чоалханегІарчарех але я. Цун кулгашта кІалара сиха дІа а баьле кхычунга дІабедар кога гІирс. БІаръхьежача кхетаде доглолаш дар цун кулгаш цу балхага дьенна шьарденнайта.

Шаьха хьалъежача Туркона хайра ше зувш тхо деяга. Цхьабакъда, оаха нийса къанаьа дечча хана цхьан минута а сацийтанзар цо болх. Нагахьа аз сай болх социйте копнеер тІа болх беча берригача наьха балха Іатхь йа. Йоахар цо бехказа вала гІертан сайна. Шийн балхах лаьцадеча хаттарашта теза жоп доацадар. Тха пехо хьалхара моттиг дІахецаргьйн, — йоахар цо дот тийша. ХІанз укх шера тІеххьарча бетта чотах къахьегаш да тхо.

Крекинг - завода коллективо даьча кхайкарало кхы а хьинар айдаьх тха, хьаш дукх цо дІахо. Бр бутт болча денпшка шера план кхоачашъе лерхІ цеха ерригача коллективо.

БархІ шу гаргга за мара яп фабрике Мусаев Турко балха вена. Юххьанца дена чІоагІа безам тІабахар пехе болх берий хьатаро бос беча, юкъерча дегІарча, нохчий хІамигача саго. Безам тІагІоер мел бола оамех йоала цун дегІах, яхаш хуви цох цеха начальника Петр Михайловича а цеха болхлоша а. Из ва бокъонца вола новкъост, низза болхло, хала бар вьна балхах біукъежабертбоаца саг. Ше цига балха венача хьалхарча деношка а хьаьехахар цо яз. Цудухьа цу хана йоккха опыт йолча болхлоша ни. Черкунова, Заботина хоза а хеташ къахьегар цунна шоай балха гонзал Іоналра. Бутт боаллашехьа толамца карьерзайнр цо из чеалхане балха гонзал а.

Цхьабакъда, кхы а лоархІамегІа хоза деккар хьалхашка эттар къонача болхлечоа. Балха тІа хьалхалаттарий мутІарашта юкъе ваха вела, коммунист массаза хьеххам телаш хила веза яха уйлаш йора цо. Из а сиха кхоачашдир цо. ТІа-тІа ший балха гонзал лакхъе цо. ХІанз из ва резервни мастер. Итт совгІа болхло ва цу цехе цо гонзал а Іомаь хІанз балха тІа хьалхалатташ. Царех доккхал ду Туркос.

КарагІдаьнначох кхоачамбаь Іеш оамал яц Мусаев Туркай. Ше болх бешехьа сайокийнарча школе дешаш а ухаш, чакхъьеккхар цо итт класс. Укх шера заочно деша вахав Ростовски яйгача промышленноста техникуме. Из ше дика чакхйоаккхаргхиларах дог тийша ва Турко.

Бокъонца вола производственник хиларга хьежжа дизза дакъа лоац цо общественни балха тІа а. Массехказза хержав из профсоюза фабрични комитета членалла, цул совгІа из ва хадкъа тІахьожама комитета председатель. Цун біарг кІала гІолле цхьа кхоачамбоацар чакхдаргдац, — оал цох болхлоша. Из иштта да а да. Цо дира къовсам лоаттабу нийслуча кхоачамбоацарашна, цу гІулакха бехке бар бехктехкаме оайт. Лоацца аьча шийн низкхоачар ду цо цеха коллектива сий лакха лоаттадара.

Балха тІа иштта даьхача толамий лакха мах баьб. РСФСР Социалистически яхьа отличник яха значок еннай цунна, фабрика кулгалхоша массехк Сийлен грамота еннай, ахчан совгІаташ тийннад, къахьегама книжка дІа а язде дукхаза баркалаш яьхад. Укх тІеххьарча шерашка фабрика сийлен доска тІара Іадалац цун портрет.

Цу совгІаташа дІадех хІахо йолача хана кхы а дикагІа къахьегалга. Из цо кхоачашдергхилара теша мегаргва.

Б. КОСТОЕВ.

ВАЙ ХЬАМСАРЧА МЕХКА ГІОЛЛА

МИЛЛИАРД КИЛОВАТТ - САХЬАТ ЭЛЕКТРОЭНЕРГИ

Яьккхай ше болх беча пхе шера Тахиаташски ГРЭС-о — Аму-Дарьи лохалений энергетически дего. Мана укхаза віашагІъелла йоалаш латт пхелагІа, эгара йоккхагІа йола турбогенератор. Цун низ — біаь эзар киловатт.

НИЗ БОЛА ЛИЛИПУТ

«Татбурнефтах» тресте селхан тохкамба баьннаб нийсъю пластмассови аппарат а йоаллаш йола соана тІарча насоса. Цо йола беш йоаккха ха болатах яьча балха оргнанашна вийейича пхоза йІаьхъеннай. Из бахьан долаш №1 йолча бурув деттача конторе цу насоса новкъостална кІоарга скважина яьккхай, массаза санна цаІ яьккха а ца Іеш.

Татаре мехкдаьттахоша низ бола лилипут оал соана тІарча насосах. Поршневи насосел пхаза айтагІа я иа.

Пластмассови нийсъеш йола аппараташ а йоахташ йолча соана тІарча насосий хьалхара царта Бугульмински механически заводо арахецаргьа хьатІадоагІача шера юкъе. Царех пайда яц скважинаш йоахача хана нийца ца Іеш, мехкдаьтта доаллача тІоан контурал арахьарча даькъа чу шаьш йола давлени лоаттар дукха хий чуахийтара а.

ЗАРАФШАНА АЬШКАБЕТОННИ «ДЕЛИТЕЛЬ»

Хьалбе болабаьб Узбекистане боккхагІчарех бола цхьа гІирс — Зарафшан яхача хи тІара Акдарьински гидроузел. Секунда 700 кубометрига кхачталва хий чакхдалийта лаьрхІа йолча гидроузло магистральни канала гІолла дІаухийтаргда Зарафшана хий.

ШЕРА ШИ ХЬУВКЬАМ

ТІехьа кхача хьажкІаш чуйина даьннад Туркмене Ашхабадски района боахамаш. Доакъара культура шоллагІа хьуркъам ба из. Хьалхарбар июль бетте а чуйцабар.

Каракумски канала чу гІолла Амударьински хий хьакхьачча дена доакъарий культураш дІадена дола лаьтташ шозза дукхагІа шер а даь, шоззачул кІезигагІа боапаш хьажкІийн сорголахь хьувкъам чуйбе болабеннаб районе хьайбаш лелодераш.

ГУРАХЬА ДУВ ЯЛАТАШ ДІАДИЙНА ДАЬННАД

Гурахьа дув ялаташ дІадийна даьннад Казахстане. КІан рожи кертерча даькъе лараш тІа, цхьоалагІчен шоллагІчен классий фу тоссаш дІадийнад. ХьаккагІа а санна, шерра кхаш къоастадаьд «Целинная-1» яха кІа дІаде, лаьттан цхьадоза дакъа цо «Мироновская-808» яхача кІенна дІайийцадале а.

ЯІАЙХА Я РЯЗАНЦИНЕ

Цхьакха а па лаьттача тайпара ЯІайха ха латт Рязанщине. Фегара температура ноябрь бетта юкъе дукхача шерашка хиннача юкъерча температурах 4—5 градус лакхагІа я. Из тайпа хІама хиннадац укхаза укх тІеххьарча 90 шера. Укх деношка дийхка лаьнашка дукха грибаш-масляташ тІадаьннад, хІаьта аргІе — шампиньонаш.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ХЬАЛХАРЧА МУГIАРАШКА — КОММУНИСТАШ

Сийлахь-йоккхачу Октябрьски социалистически революце 50 шо дуьззача денна доккхийчу къахьегамца толамашка кхаьчна «Октябрьнефть» цIе йолу нохчийн мехкадаьтта доккхуш долчу управлени коллектив. Юбилейни социалистически декхарш тIеххоачашдарах КПСС Нохч-ГIалгIайн обкома, Лаккхерчу Советан Президиума, Министрийн Советан, облсовпрофан памятни ЦIен байракх еннай цунна.

Уьш доккхий къахьегама толамаш доьхучу чIоагIа лоархIаме хилар партийни организаце шийн болх тоаме вIаштIехьбаккхар, коллективе ярйоаччу социалистически яхьа цо дерттIа кулгалдар. Даим хьалхарча мугIарашка ба коммунисташ. Цар хьокхаме къахьег, шоашта уллув латтараш оарцагIбоах керда толамаш дахара.

Цулахьа дика лел производственни участкашкара гIулакхаш.

ГIой-Корт яхача моттиге къахьегаш я опыт йолча коммуниста Прании Иван Андреевича кулгалду бригада. Укхаза коллектива хIара шера хьалхашка латта декхараш кхоачашдара оарцагIбаьнна ва, чурча резерваех биззa пайда эц, из бахьан долаш производственни планаш нахаддаш тIеххоачашъеш хьайоагIа бригада. ДIабадача итт бетта 1000 тонн мехкдаьтта даьккхад хьинаре къахьегача бригада. Сийленца лелаю цо коммунистически къахьегама бригада яхача цIи.

Телемеханизированни промысла толашагIа йолча бригадан кулгалдеш ва опыт йола мехкдаьттахо коммунист Лукьянов Иван Алексеевич. Из ва промысла партбюро член, халкъа тIахьожама группа председатель. Производственни общественни балхаш гоьза дувзар бахьан шийн доккха сий даьккхад И. А. Лукьянова.

На гаина дика къахьегаш, массане а доккха сий деш бола коммунисташ дукха ба мехкадаьттахошта юкъе. Царех ба подземни ремонта оператор П. И. Антипов, электромонтераш М. П. Чумачков, И. В. Белугин, операторaш Х. Юсупов, П. С. Цыганков, Е. П. Александрова, Н. А. Горлов.

Коммунистически къахьегама ударникий цIи лелаеш ва 110 коммунист, хIаьта из цIи дехкара къовсам лоттабеш 100 саг ва.

«Октябрьнефть» промыслови управлене коммунисташа даим терко ю производства технологически процессаш эрганхарем технически прогресс дегIайоалаяреи гIулакха, хьинаре дакъа лоац рационализаторски болхе 66 коммунист ва изобретательски гIулакхашка дакъа лоацаш. Цар хIаране итт совгIа рационализаторски предложени еннай. Иштта, масала, дукхьа укх юбилейни шера коммуниста Михайлова 16 рационализаторски предложени еннай, коммуниста Шатова лаценой счете 14 предложени я. Коммунисташа Евандина, Соловьева еннача рационализаторски предложенеех 15054 сома маьхза экономически эффект хиннай, дIаьта 10978 сома маьхза экономически эффект хилар коммунисташа Ершова, Данилова, Нефедова, Михайлова, Цутурова еннача предложенеех.

Производства экономически хьокхамаш тоадара шийн беррига низ коллектива тIархиттадга тьагойт кхомбараш хьурмат дараи цIехьа дIакьачо хьажаро. Укх юбилейни шера общественни хьежаре дакъа лоацаш хиннав 352 саг. Цар еннача 348 предложенех 303 производствана юкъейоалайир. Цунах 72,3 эзар сома эффект хилар.

Коммунистий творчески инициатива дегIайоалаяра боккха терко тIа укхийт цехови партийни группаша. Дика вIаштIехьбаьккха дIахьу шийн болх ГIой-Корт яхача промысла цехови партийни организаце. Укхаза цхьа моттиг нийсдац къахьегамен производственни дисциплина теладаеш, лакха я производства культура. Лакхача боарaме ба политико-кхетама болх.

Коммуниста Макеева кулгалду 1-ча бригада партийни группа телемеханизированни промысла партийни группех толашагIьар я. Бригада коллектив оарцагIбоах цо производственни планаш кхоачашъяра, еррига торонех биззa пайда эцара.

Коллектива юкъе беш бола организаторски массово-политически болх дIахо тобеш, промыслови управлене парткомо хоадаме лаш кулгалду цехови, партийни организацешта, цар секретарашта. Сеахкарчул кIезигагIа а тIайде решенеш, уж кхоачашъяра цахаддаш тIахьожам лоаттабу.

Бакъда, хIана а цхьайолча цехови партийни организацешта карагIдаьннaдац дерригIа шоай болх вIаштIехьбаккха. Лоха я производственни дисциплина. КПСС Устав хьалхашка оттадаь декхараш кхоачаш на деш ба коммунисташ Шадрин, Валиев, Малютин, Антонов. Общественни вахаре дерттIа дакъа лацац.

Партийни балха нийсаьча кхоачамбоацарех цIенхаиттара дар да дикагIолча производственникех партийни организаце мугIараш дегIакхуалора из дерттIа оарцагIа ца ялар. Укх шера берригаш вид саг ва хьаийнавац КПСС мугIарашка.

Партийни болх йоккха искусство эзаш ба. Чоалхане а бехкьоккаме а ба из. Цун цхьаккха а участок йита йиш яц цIенхаиттара терка тIа ца боаштап.

А. ЗИНОВЬЕВ,
КПСС Октябрьски районна пропаганда агитацеи отдела заведующи.

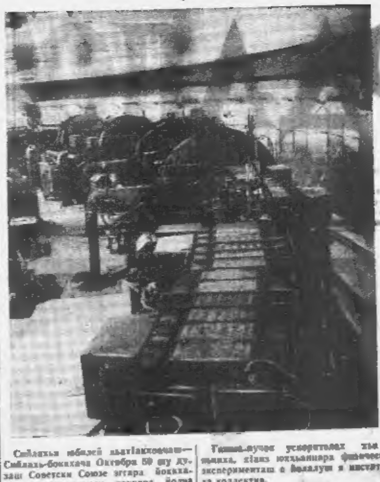

Сийлахьа юбилей дьатIахкоачаш — Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дузаш Советски Союзе эгтара йоккха-гIеча, атомни энерги тахкара йолча СССР Пачхьалкхен комитета Еревански физически института электронни кольцевой ускорителе 6 миллиард электронвольт совгIа электронни энерги ныккхай.

Таммa-лучов ускорителах хьа а ныкха, хIанз юкъхьаннара физически эксперименташ е йоалаш я института коллектива.

СУРТА ТIА: кольцевой ускорителе дакъа.

Э. Исраилиев Р. Акопиев сурт.
ТАСС фотохроника.

СТУДЕНТ-ГIИШЛОШЪЕР

[illegible] хала деш дукха безаннай Умаров Шамсуддин гIишлошъечун сийле болх. Пулукьа [illegible] йисте [illegible] дIахора шийн вахар [illegible] хоржаш ше ваьхача гор. Лермонтовски площадка-крепильщика [illegible] шахте балха вахар Шамсуддин, 1952 шера [illegible] дIабоаллу цун къахьегама шикъ. «Хала дар шхьалша болх ба, — йоах Шамсуддина, — дукха дар балха юкъе на безаш, иа кхеталеш дала хIамаш, хIаьта а сай болх дукха безарах гIишлошъер йилар сох». Ва я ва Умаров шийн болх дукха безаш. Из хьахьокх ше балха вена бить бутт [illegible] раз а йолаш вола плотник хилaро. Массаза тIеххоачашъю цо шийн денна нормаш, хIаьта ше хьадер дика ду. Дика дакъа лоац Шамсуддина общественни вахаре, из юкъхьинарча комсомольски организаце секретарь вар. Дика болх бина Шамсудда сага гIулакхаш дукхаза белгалдаьккхар Сийлен грамоташца, ахчан премешца, хьайкадеча баркалашца.

ХьатIахкоач 1957 шу. Шийн лезалла Каркале кIаоагIа Шамсуддин. Грознерча «Чечингсельстрой» треста куйбоагIача № 11 болча гIишлоймонтажни управлене балха а вайя город Орджоникидзерча гIишлошъерий техникуме заочно дена вода Умаров.

Хала дар болх а беш деша. Цхьаккхьа ше дIадоладаь гIулакх чаккхдаккхаш саца а Шамсуддина. 1959 шера техникуми йисте а яьккха дикахах хьинийцачул тIехьагIа участка прорабалла хьожаву къона гIишлошъер. Укхаза гучайоал цун организаторски талант. Хьалха тIехьашачарех хиннача участка коллективо массаза тIеххоачашъю производственни планаш, цунна хьожаш гIишлон управлене карара хара тела ЦIе байракх. ХIаьта прораба цийи болх а Сийлен грамоташцеи кхыча совгIаташцеи дукхаза белгалбоах «Чечингсельстрой» треста СМУ-11 кулгалхоша. Иштта хьинаре къахьегарах, общественни балха тIа дика дакъа лоацарах коммунисташа из шоай мугIаре дIаэц. Керда декхараш утт Шамсуддина хьалхашка — ше дика болх барал совгIа шийн участка къахьегамхоша а керда толамаш дахийтар. Цу декхарех а дика лоархIаву Умаров. Массаза а 150—170 процент кхоачашъю цо кулгалдеча участка коллективо шоай бетта нормаш. БоатгIача беска белгалбаьнхаб хьинар долча гIишлошъечун болх. Укх шера 11-ча августе, цунна елар «Знак почета» яха ордан. Цу совгIато чIоагIа дог гIоадаьккхар Шамсуддина. Цо дош делар кхы а дикагIа къахьега. Из ва заводской райсовета депутат. ХIана вай республика гIишлошка хьажара болча комиссе дакъа лоацаш а ва Шамсуддин. Уж декхараш а цIена кхоачашду цо. КарагIдаьнначох кхоачамбаь Iеш лаьцал ца Шамсуддина. Шийн балха гонзал дегара денга, чергара шерaга лакхъю цо. ДIалахача шера цо чIоагIо йир шийн балхача бувзам болча лаккерча дешара севаргне деша ваха. Из цо кхоачашдир. Укх шера заочно деша дIаяттав из Грозненски мехкдаьтта института гIишлошъерий факультете. Балха тIа дика толамаш доахаш санна институте а цо дика дешарахилараш дог тийша хила мегарвa. **Р. АУШЕВ.**

ДИКАГIЙОЛА ОПЫТ ЙОВЗАРА

«Грознефтеразведка» яхача тресте 12 саг юкъе а волаш делегаци кхийтар дукха ха йоацаш «Ставропольнефтегаз» яхача объединене социалистически декхарашта проверка е хьина, хIана вьлча тхо царна социалистически ахь делаеш а опыт дIа-хьа эцаш а да.

Вай «Грознефтеразведка» яхача тресташ санна йоацаш кхыча гайтара я «Ставропольнефтегазразведка», «Ставропольбурнефть» яхача трестий структура.

Тха тресте е тампонажни а, е гIишлой-монтажни а контораш яц. Къахьегам лорабареи кхерамален техникан дикъе нах лозабеш йола моттигаш цар дукха а кIезигагIа я, хIана вьлча конторашкеи трестей болх бераш цига массала а цхьа болхлойи ИТР-ашд ба. Цудукхьа цар кIезигагIа хувцалу болхлойи ИТР-аши, дукха а кIезигагIа ба прогулаш еш бола нах, прогулаш ь денош. Цар дукхагIа йолча бурув деттача контерашкеи разведка трестангкеи тха йоацаш йола хайнаттар я къьастта кхерамален техникана лаьрхIа.

Город Прикумскерча ремонтно-механически заводе бIаргайдир тхоа на бурув детта чIегаш механизированно дулаш йола мейка, цо торо хулайт уж чIегаш сихагIа зила а болхлочун къахьегам аттача баккха а. Ше хьаьргеи чоалхане йоацаш хилавеи дилача чIоагIа тамашийна я мейка. Спуско-подъемни операцеш еча хана элеватора ногIар тIа фиксирующи устройство я бурув деттача кхоадагIча конторе (Прикумске). Цига вIашагIйоллаш латташ я дукхьал чIега ше мара турба йIоахйолтаргIоаца, чIоагIагIча токаца чIегаш хьахьувзаду автомат. хIаьта цо йиш хулийтаргья паргIатта чIега хьахьоважбe.

Шаровой деталаш кийчду приспособлени вьй Нефтекумске. Цигта ремонтно-механически конторe бурув хьеладеча станока тIа оттаьй гом беккарг — дукха бе безаш хилча цо бола сихбу, хIана вьлча белгалонаш е езаш хилац. Бурув деттача пхелагIча конторе (Нефтекумск) йIоахадашха дьшкаш хьокхача станока тIа дика приспособлени оттаьй спиральни кхалингаш йолча ротора конически шестернешта обработка яра.

КхоалагIча контора (г. Прикумске) буровойшка хьожаш тхо долча хана цхьаьхха керда хIама я аьлдар тхоьа — ротора лехехья буровой ийча кIел лебедка оттаьй. Из кердадар, сона хетачох, цхьанна хIаманна эшаш дац. Цкъа-дале, болхлошта цо балха сиь датто ац я дхандаь, шоалагIа-дале, лебедкаца деш дола ремонтни балхаш йоккхийча халонашца дувзадена я доландаь (хурца езаш худ тормозной шкиваш, тормозной ленташ, талеви муш).

Буровой чу спуско-подъемни операцеш йолча хана кIуро нахха организм толхаю, тормозеш холац. Алхха цуо дика дар фуд вьлча, лебедкаца а лебедка болх бе йолаялийтара а монтажникашта йоккхий блокаш (лебедка дизельца йолаяхийта а скоростий коробка а) ца эшаш хилар да.

Левокумске цхьан буровой чу ротор йоалл, лебедкеи насосаши кхестаеш ТУ-124 яхача самолета тIара йиша 2500 говра низ бола турбореактивни двигатель латт. Из двигатель дика яр цкъа тохаш массехкнахьа бурув тохача хана пайда эца. ТIаккха а чIоагIа кхоме йоацаш я из, хIана вьлча дизелца болх беча хана йоалечул 4—5-зза дукхагIа хьаду цо доагар. 6 бетта цу двигателаш бурув теха 2550 метр йроектни кIоаргал йола шин скважина ныккхай. хIаьта уж скважинаш йоалача хана доагадаьл 1200 тонн совгIа дизельни дагор.

Белгалдаккхаза дарлац, «Ставропольбурнефть» тресте ерригача бурвойшка 4-ча инструмента тIа болх беш боажаш хийца АКБ-3 яха дIагIаш хилар. Тха тресте АКБ-3 яхача дIоагIашца 4-ча буринструмента тIа болх бая цуа боашаш ца хилар бахьан долаш. хIаьта царна меттел ПБК яхача дIоагIашца бу болх.

Дукха хIамаш карагIдаьнна йоккхийча блоки мах я Затеречне, «Ставропольбурнефть» тресте. Блокаш вIалла чоалхане йоацаши транспортабельни а. Цу блокаш тIа а оттаь фонараш (вышкаш) дIаюха ккуйхаш хилча, буровой тIа 14—16 дийнахьа хьалъотташ уж вышкомонтажникашта. Цу блокаш тIа а уиттаеш дIа-яха кхухь лебедка а, ротор а, привод а. ХIаьз цу пеха лилла хьалъеш латт Ставрополья мехкдаьтта промышленноста еррига ремонтни балхаш дергдола механо-ремонтни базаш.

Нефтекумскерча буровой чу бIаргайра тхоьа автоматизированни бурув детта 125-БЛ яха установка. Цига еррига спуско-подъемни операцеш автоматизированни я, верховой болхло а ваацаш. ГIой-Корта вай хьалъиича 11-ДЭ яхача установкера яр санна йолча автоматически элеваторица ю уж. Цигта я забой чу оста чуухийта автомат а. ХкоалагIча конторе керда приспособлени кийчъяь талеви муш цхьан антIорахьара чIоагIагIа дIалацара. Из приспособлени тхачул аттагIа а ноалхане йоацаш а я. Уж лакхе белгал мел доьха хIамаш Ставрополе производствана юкъеккухьаш да, хIаьта «Грознефть» объединене цаха юкъехкаьхьан. Из долла хIама царгара хьаэцаза а юкъедоаладанза а дергдац тхо.

Вывод е хала да, хIана вьлче цар утяжелителаш стратиграфи (тIоаний шоагIал), кхыраш йоацаш дехт бурув, хIаьта а хьайомаде хIамаш да царгара, къьастта царгара хьаIомаде мегаргдар — из да бурув деттача белгалой къахьегами быти вIаштIехь йоаккхилга.

Д. ГАБАЕВ,
«Грознефтеразведка» яхача треста къахьегам Iамаш лараде тIа вIаштIехьбоахача лаборатори начальник.

ЯХЬА ХЬАЛХЛЕ ЛЕЛАЮ

Нохч-ГIалгIай республика «Скототкорма» яхача треста йоахамашта юкъе йоккхагIчарех я МалгIабика района «Алханчуртский» совхоз. Треста экономике 40 процент дIалоац цо. Хьалха 50 —60 саг мара болх беш ца хиннача пунктах боккха боахам хиннаб. Варх1 юртах латтача боахама вхоь приемни пункти Грозне Катаяма цIерагIча поселке эзар саг балха волаш бaзен я.

Укх шера юбилея сийна тIайшa декхараш кхоачашдара тIеррааьлар совхоза парторганизаце еррига шийн уйло а низ а. Социалистически декхараш кхоачашдара дешаш партийни бюро заседанешка, партийни собранешка дийцад. Къьастта терко я партийни организаце коммунисташ боахама керттерча участкашка дIанийсдара, чIоагIа уйла тIайохийт производствера цар лоархIам лакхбара.

Партийни организаце даим лоттам тел коммунистий балха. Иштта лоаман даьгIенашка бIаьсти доахана Iулаш дIадоахкаш хьайбаш лоpалe коммунисташ Тимирбиев, Амерханов, Албогачиев тIачIоагIбар. Цу коммунистана даим новкъостал дора скотникашта хьайбашта дерттIа доал де, цар беча балха кулгалдара. Из бахьан долаш аьхки лоаманашка лоа дийлхача хана совхоза доахах цхьа хьайба тIера даланзар.

Хьайбашта скотникашка гIулакх миццъ лоаттаду хьожаш царех цаI хулар цига. Лоаман даьгIенах кхетамца пайда нийбарак дикка лохдаьа совхозе дулха пентнерaга хIадодар. План 940 кормоединица йолаш дулха цхьан центнерага 780 кормоединица мара дIадаьйтанзар оаха. БIаьсти а аьхки а даьгIенашка дажаш хиннача 3000 хьайбах тIаранера дениен бусси 800—900 грамм дулах тIаккхетаw хиннад.

Коммунисташ керте латтача отделенешка болха толамаш къьастта даккагII да.

Масала, совхозе массел хьалхагIа ялат чуйиэар а довкъар Iалашдаьр а коммунист Шадиев И. А. керте латта отделени яр. Цу отделене кхача отделенешкарчул дукхагIа тIакхийттад хьайбашта дулах.

Иштта дика толамаш доах социалистически яхье управляющи коммунист Х. М. Беков, агроном коммунист Х. С. Арчаков волча № 2 йолча отделене коллектива а. Къьастта белгала я коммунистий авангардни роль № 4 йолча отделене Катаимерча бехза коллектива юкъе 60 сагах латтача коллективана юкъе 10 саг ва уж. Совхозе эгтара йоккхагIа йола партийни группа я из. Укхаза болх беш ба трактористаш коммунисташ Х. Рахимов, Л. Дикаев, Я. Мудаев Ш. Сазонов, свинаркаш С. Поровченко, Е. Лыченко, А. Донецкий, кхыбараш. Укхаза кычахьарчул дукхагIа тIадеттилу дулха кховбача хьалхарчашта. План 460 грамм йолча хIара хьакхийна дениен бусси 700—800 грамм дулх тIаккхетийт хьакхарч делаершa. Партийни группо еррига коллектив оарцагIьаьккхай юбилейни шера тIаййпа декхараш тIеххоачалдара.

ЛаьгIбаш коммунисташа цаха юкъера массово-политически болх, а. Лекцеш, докладаш, беседаш ю цар кает-кхета, коллективаца социалистически яхьа итогаш юц. балха овсарле лакхъергIола наькъаш лех. Дегаш гIоадаьнна тIайпар тха къахьегамхоша КПСС ЦК Пленумо «Советски халкъа хьал-торо тоаяра мероприятех лаьца баь сопаш а КПСС ЦК, СССР Лаккхерча Совета Президиумо СССР Министрий Советой «Советски халкъага, Советски социалистически республикай союза беррагача къахьегамхошка» даь кхайкарал.

Парте баьча хIара кердача сопама юртбоалама продукташ соъьхарча жоп тел тха къахьегамхоша. Из традици совхозе йола дукха ха я. Совхоз экономика лакхъеча, боахам айбеча хьинаре дакъа лоац тха коммунисташа.

И. БАРАХОЕВ,
«Алханчуртский» совхоза партбюро секретарь.

Укх шера цIакхха ца хиннача кьисале хьинар айдена къахьег Грозненски трикотажни фабрика хIамаш тегараша. Итт бетта планах ларьзIекул совгIа цар арахийцар 34 эзар сома маьхза продукци. Тегача хIамай дикала план цаI-ах процент тIеххоачашъеьй. Арахецача продукцеда дIабода мах лохбарах укх шера пачхьалкхенна кхоадьд 9 эзар сом, хIаьта беррига баь пайда 26 эзар сом да.

Кремнигстий инициатива тьаь я пьеца къахьег фабрика болалоше укх бетта. Хьалхарча декада план 101 процент совгIа кхоачашъеьй. Планал совгIа тийтa хIамаш массехк эзар сома маьхе я. Къьастта дика къахьегаш я хIамаш тегар Балаева Дибахен. Юкъера лаврхIача сменни норма 180 — 190 процент кхоачашъю цо. ХIанз тIадоагIача шера чотах болх беш я из. Общественни балха тIа а хьинаре дакъа лоац цо. Сондружина член а, цул совгIа дружинница а я из. Уж декхараш а цIена кхоачашду. Иштта дика къахьегаш ба Петросова Хлавдия, Маэиева Фатима, кхыбараш.

Сурта тIа: хIамаш тегар Д. Габаева.

И. Плиева сурт.

БОЛХ БЕШ Я УСТАНОВКА

Грозненски химически комбинате хьай а ъь болх бе йолаялийтай этилена теломеризаци еш йола тохкаме промышленни установка. Углероди этилени вIашагIъийярах хьахургья цу чу теломераш. Юххера хьахулаш йола продукташ, чIоагIа эшаш я халкъа боахама. Юртбоахаме а пайда ац царех уж ядохимикаташ хиларах тарра. Иштта кхы дукхача моттигашка а пайда эц цу продуктаех.

Комбинате вIалла йоваза я керда технологически процесс, хIаьта а цхьаккха хьовзам ца хулаш дика дIабoлабелар болх. Проектах хила маезза а хьалхара продукци. Хьалхара продукт йоаккхаш хилар Г. Жидкова керте латтача «Г» смена коллектив.

Установка болх дерттIа дIабoлабалийтара дукха къахьийгар ерригача цеха аппаратчикаша. Къьастта дика къахьегарца белгалбаьнхаб технолог В. В. Догонаев, механик А. И. Тимофеев, КИП мастер Р. П. Иванов, слесараш Н. В. Лебедеви А. Стацеревский.

Тохкама промышленни установка хьалъеча дакъа лаьцад Москва проектни организацеша, № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене монтажникашеи гIишлошъерашеи.

Н. ЛЫНОВА.

ДУКХА БЕРАШ ДОЛЧА НОАНОШТА ДЕННА СОВГIАТАШ

1944 шера 18-ча августе арадаьннача СССР Лаккхерча Совета Президиума Указага хьежна Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхерча Совета Президиумо 1967 шера 21-ча сентябре «Материнская слава» яха орденаши «Медаль материнства» яха медалаши еннай дукха бераш долча ноаношта:

ОКТЯБРЬСКИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА

Барх1 бер даьчеи кхедаьчеи ноаношта II-ча степена «Материнская слава» яха орден:

Асхабова Iаддалий Iайнаiийча — № 6 йолча домоуправлене болхлочо.
Батаева Забу — цIен-нана.
Дельмаева Табарика — цIен-нана.
Итаева Марета — цIен-нана.
Талдиева Гусмана ПаьтIамата — цIен-нана.

Ворх1 бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта III-ча степена «Материнская слава» яха орден:

Арбиева Зояйна — цIен-нана.
Бисултанова Румана — цIен-нана.
Базаева Жамалде Яхийта — цIен-нана.
Даудова Зулайна — Грозненски даьтта доахача заводa болхлочо.
Измаурова Хапту — цIен-нана.
Тахаева Айзапа — №2 йолча хIамаш тегача фабрика болхлочо.

Ялх бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта I-ча степена «Медаль материнства» яха медаль:

Ахматова Бахьаудина Зарийна — Госбанка Нохч-ГIалгIай контора болхлочо.
Дудаева Iарбечун Язмана — цIен-нана.
Дашаева Эйсета — цIен-нана.
Дохшукаева Аминта — цIен-нана.
Льянова Жабраила Iайшета — цIен-нана.
Мальцагова Яхийна — цIен-нана.
Магомадова Iайшета — цIен-нана.
Мовлаева Небихьата — цIен-нана.
Мачаева Хьаврийна — цIен-нана.
Мусаева Нурада Нурбика — цIен-нана.
Сайдулаева Зайбулайна — цIен-нана.
Устарханова Золобайна — цIен-нана.
Хамзатханова Заргина — цIен-нана.

Пхи бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта II-ча степена «Медаль материнства» яха медаль:

Абиева Iумарий Табарика — Грозненски химически комбината болхлочо.
Алиева ГIадакхата Хамидта — цIен-нана.
Амаева Зайнап — эзарийн гIишлой Грозненски дистанце болхлочо.
Байсултанова Супьяна Кусуна — цIен-нана.
Батирова Золобайна — цIен-нана.
Батукаева Пакиена — цIен-нана.
Бетелгереева Кайпийна — цIен-нана.
Газиева Дакгий Iайнаiийна — цIен-нана.
Даргаева Идриса Яхийна — цIен-нана.
Жабиева Басарийна — цIен-нана.
Ибрагимова Раузани — цIен-нана.
Ильясова Малкана — цIен-нана.
Исаева Хьасана Iайшета — цIен-нана.
Лабазанова Бикатума — цIен-нана.
Масаева Зайнайна — цIен-нана.
Магомадова Луший Хедава — цIен-нана.
Натаева Аьсета — цIен-нана.
Нинаева Iайшета — Грозненски химкомбината болхлочо.
Салаева Хьасана Дугуркапа — цIен-нана.
Сосламбекова Кузий Зайнапа — № 2 йолча бераш деча цIен болхлочо.
Ташиева Махьмуда Разета — цIен-нана.
Тахаева Ижава — цIен-нана.
Эльсункаева Эльсункъий Залпатуна — цIен-нана.
Эскерканова Хьасана Тамарена — цIен-нана.
Юшаева Ахмусултана Маликайна — цIен-нана.

СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА

Барх1 бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта II-ча степена «Материнская слава» яха орден:

Ибрагимова Яхийна — цIен-нана.
Канаева Закена — цIен-нана.

Ворх1 бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта III-ча степена «Материнская слава» яха орден:

Алиева Рахьмата — цIен-нана.
Мальцагова Рашида Зайнапа — цIен-нана.

Ялх бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта I-ча степена «Медаль материнства» яха медаль:

Байсултанова Хьамсара — цIен-нана.
Кодзоева Исаяха Лавайна — цIен-нана.
Макажаева Хьамида Сацита — № 7 йолча тика болхлочо.
Сайдулаева Сайната — цIен-нана.
Чикуршеева Заурбика ХIамара — цIен-нана.
Эльбазурова Абукара АсмаIийна — цIен-нана.

Пхи бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта II-ча степена «Медаль материнства» яха медаль:

Баганева Ракета — цIен-нана.
Ганиева Махьмада Тамарена — цIен-нана.
Замукиева Шаймана — цIен-нана.
Юнусова Хадишата — цIен-нана.

(Йистедоалар. Долалучукга хьажа 1967 шера 2-ча ноябре арадаьннача газета тIа).

ХЬИНАР АЙДАЬ КЪАХЬЕГ

Дика къахьегаш хьабоагIа укх шера «Малгобекнефть» мехкадаьттапромыслови управлене хьалхарча контора бурувдеттараш. ХIара бетта тIеххоачашъю цар производственни заданеш. Къьастта дика толам баьккхаб итт бетта задани кхоачашъеча: бурув тохара задани кхоачашъьй 110,7 процент, хадданза лохбу цхьа метр бурув тохарга дIабода мах. Цу чотах укх шера кхоадьд 600 эзар сом. ХIана бурувдеттараш хьинар айдаь къахьегаш ба пятилетка хьалхарча шин шера план ханад хьалха кхоачашъяра.

ТIайца лаккара социалистически декхараш кхоачашдара чIоагIа лоархIаме да бурув тохара сухал лакхъяр. Из дика кхетаду бурувдеттараша, цу гIулакха тIаберзабаьб шоай тергам партийни, профсоюзни организацеша. Цу дакъе дукха мероприятеш чакхъьхай, царех дикка пайда а баьнна. Цхьан станока бетта бурув тохара сухал хьалха 235 метр хиннача хIанз 290 метрага дIакхаьчай. Цхьатарра лакхъеннай кхыечай. Цхьатарра лакхъеннай кхьечай. Из къьастта дика гана овсарле а. Из къьастта дика гуш да мастераш А. Я. Сальников, В. А. Шишов, И. Я. Останенко, Б. А. Баюшников керте латтача бурувдеттарий бригадашка.

Конторана дика пайда хиннаб оборудованеи инструменташ дерттIа эксплуатаци ярах, транспортага дIадоаду кIезигдарах. Из хьахиназа йолхлой, инженерно - технически болхлой производства экономика лекхьяр дукхагIа терко е баларах. Къьастта, материал мел йода хов хIахьегам, тIаккха цох йоала овсарле ранена, тIаккха цох йоала овсарле лакхъе а гIорт хIаравар. Цу дакъе дожха новкъостал цу бригадашта техникеи - экономически совето. Цо гучадоах производства юкъера кхоачамбоацарaш, пайда ца беш йола расхадаш кIезигъьлара е еза мероприятеш белгалйоах. Массайолча бригадашка хIара денна учет ю дIахийчача материалий. Балхашка дIабода мах лакхбеча е лозбеча цу сахьате хов мастерашта, тIаккха нийсденна кхоачамбоанар сихха дIадаккхара оарцагIбала а йиш хул.

Шерра пайда эц конторе материальни безам тIаувзаш йолча стимулех. Бригадашкеи участкашкеи юкъе латтача социалистически яхьа хан-кхашхьа итогаш а еш премеш доьхкаш. Иштта укх шера итт бетта адалех совгIа предприяте фонда чура 4 эзар сом гарга деннах премешта. ЕррегIешии социалистически яхьа итогех 1-чеи 2-чеи кварталашка хьожаь премеш на лоархIаш.

Доадача толамий дарле латтача бахьанех цаI да ала йиш я рационализаторски балха цах чIоагIа тIахувш хилар. Рационализаторашта наьха санна яттача боах бурувдеттарий бах, лакхъю къахьегама овсарле. Балха юкъейихьача 39 предложене 61 эзар сом пайда бир. хIаьта хьаенна 37 предложени балха юкъехьеш я. ЧIоагIа лоархIаме я керттерча механика З. П. Павлова, йоккхагIа йолча инженера В. А. Кушнаренко кийчьаь предложени. Иштта боккха пайда баьлар прораба В. И. Лущенко, вышкомонтажникашта Х. Айдамирова, А. П. Фомина, С. М. Ганижева блокаш оборудованеца цхьана дIа-яха яхарах еннача рационализаторски предложенех. Управлене хиннача рационализаторий хьажаре шоалагIа моттиг яьккхай конторa гонзaнчаша. Каст-каста цхьа укхаза къахьегама дикагIйола методаш, хьалхалатта опыт йецаш семинараш, конференцеш, цу гIулакха бурувдеттараш бахе хул республика кхыча предприятешка. Цу дерригено тоьо хулийт задани ханнаьа кхоачашъе.

Ш. БУЗУРКИЕВ,
«Малгобекнефть» НПУ промыслова инструктор.

БОАХАМА ЭКОНОМИКА ЧIОАГIЛУ

Сомаш комсаш кхею специализированни боккха боахам ба Ачхой-Мартана района «Новосельский» яха комсаш лелаю совхоз. Дерригa а 3736 гектар лаьтта да совхоза, цох оахар 3245 гектар. Лоаман юкерча зоне уллаш хиларах специализаце е йиш хилар: 1400 гектар сомий бешамаш, 413 гектар комсаш я совхоза.

1965 шу хьатIакхаччалца зе мара пайда бицар совхозо. Керттерча даькъе цун бахьан лаьтга лелалара культура лоха хилар дар. Цулухьа хьувкъам лоха хулар, хIаьта йоакхаш йолча продукцега дIадодар Iадаьмате лакха дар.

Юрта къахьегамхошта хьалхашка керда доккхий декхараш оттадир КПСС XXIII съезда решенеша. Цар тIа белгалдаьхар юртбоахама ерригa продукташ дукхагIа яхара наькъаш.

Ишта дIахо баха йиш йолаш банар болх. Из кхетадир совхоза кулгалхоша, специалисташа, ерригача коллективо. Боахам рентабельни хилийтара цхьа никъ бар—совхоза кхашка кхеча ерригача культурай хьувкъам лакхбелга. Хоаш махидлара, лакха хьувкъам кхебе йиш яц хьалхелаттача агротехника бокъонаш шенхаштта кхоанаш ца йойя, лаьттанна доагIача тайпара гIулакх ца дейя.

Цу гIулакха дерригa низаш тIадахийтар совхоза специалисташа. Боахама дерригача лаьттанна анализ йир, лаьрххIа карта оттадир. Анализа дииеша хьахьекхар лаьттанна калий дукха хилар, фосфорни азотни удобренеш кIезига яр.

1964 шера гурахьа комсашта гIулакх деш оахам дале хьалха полимикроудобренеш тайсар. Уж боккхача махье хилар, комсашца шекар дукхагIа хулийташ дола цинк царех дукха доаллаш хиларах.

БIаьстан юхье комсаш лаьттан кIалхара хьаьхачул тIехьагIа лаьттана обработка яра боккха тергам тIабахийтар укхаза: мугIарашта юкъе шозза культиваци йир. Дацн мугIарашкара оасар дIадоахар.

БIаьсти сатийна яцар сомий бешамашка а. Шоай болх дика боаачча сом лелаберашa сов гаьнаш шаьхар, гаьнашта тонахьенаш аьхкар, массехказа ядохимикаташ техар.

Цу дерригенех хьахиннар гучадала дукха ха ялаизар. 1965 шера гурахьа хIара гектара тIара планах 34 центнер яккха езача 40 центнер яьккхар комсаш лелаераша. Ялхайттанегара ткъаьннега кхаччалца лакхъелар комсашкара шекара процент. Иштта дег гIоазальар сом лелаберий. Пхи бIаь тонн гаргга сом бехкар цар. 260 эзар сом совгIа совхаза пайда бир. ТIехьабусачара хьабаьлар боахам.

Шоаш даьха толамаш кхы а чIоагIдеш, пятилетка хьалдарча шера боккъонца рентабельни хинна дIаттар совхоз.

Дикка толамаш даьхар комсаш лелераша еакха продукцега дIабола мах лохбеча. Планах 24 соми 50 кепиги хила дезача цхьа центнер комсий лекхарга 21 соми 80 кепиги мара дIадахансар. Планах доагIачул цаI ах сом кIелегагIа дIадахар цхьа центнер сом баккхарга.

Боахама рентабельность лакхъяра культурай хьувкъам лакхбарал совгIа боккхача лоархIаме хилар комсаш лаьттан кIалхара хьалъяхара. Гаьнаш мугIарашта юкъера йоIаш дIаяхара балхашта рационализаторий новкъосталца механизаци яр. Иштта сомий бешамашка а гаьнаш дIателарен сом чуацарен балхашкара дIанйккхача дерригача кхыча балхашта механизаци яьй.

Овсарле къахьийгар совхоза къахьегамхоша къаьстта укх юбилейни шера. Укх денношка итогаш яьй. Планах 800 тонн хила дезача 1232 тонн дика кIа чутессад новосельцаши даьхен амбарашка. Ялх бIаь гектарах хIаране тIара 27,5 центнер кIа дакъккхал кхаш лелаераша — планал бархI ах центнер совгIа.

Шаккха ца хиннача тайпара дика вIаштIехьаьккхар укх шера шозлагIа ялаташ чуэцар. ХIара гектара тIара планах 22 центнер чуэца езача 36 центнер йоаккхаш паччахьалкхенга йийь бIаь тонн екхар совхозо.

Иштта белгалдаккха деза сомий бешамаш лелаераша дика толам баьккхалга, планах 26 центнер яккха езача 30 центнер сом баьккхаб цар. Паччахьалкхенна 350 тонн дIаяла езача 450 тонн сом дIабеннаб.

Доагъара дика кхоачам баьб укхаза — гIожа доакъар 110 процент, моша дар 115 процент Iалашдаьд.

ХIара шера гучабуал совхозе шоашкара лакхара хьокхамаш гойта сий дола къахьегамхой. Комсаш лелераша юкъе белгалбе дов Денисултанова Жевжан, Каврнукаева Хьава, Арсмурзаева Лиза, Абдурзакова Азман, кхыбараш. Даим 160—170 процент кхоачашъю цар шоай ден нормаш. Уж толамаш дахара хьинаре къахьийгад совхоза механизатораша. Царех ба тракторист Цутаев Зайнди, Бибулатов Юша, Шатукаев Сайд-Сали, комбайнер Магомадов Салман, механик Гоадуханов Ваха.

Халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах совхоз декхарийла а паччахьалкхенга пхи эзар тонн ялт, 6400 тонн комсаш, 3150 тонн сом бакха. Пятилетка хьалхарча шин шера 2790 тонн ялат, 943 тонн сомаш, кхо эзар тонн комсаш ехкай боахамо.

Пхе шера программа толамца кхоачашъяра оттадь декхараш кхоачашдара тIалерзадаьд хIанз боахаме дерригa низаш.

ХьатIадоагIача шера хьувкъама лара йоллара дерригa балхаш ханнатьа дIадоладаь хIанзе чакхдаьхад. Иштта хахнахьа кхай механизатораша эаь.

ХIанз сомийн комсийн бешамашка балхаш сихдаьд, совхозе. ХIанзле 165 гектара тIа хий диллад, удобренеш тайсай. 380 гектара тIа шпалераш тIара комсий гаьнаш Iоьхай. Цхьа бIаь гектара тIара сомий гаьнаш ейй. Уж дIакъовлаш а латт укхаза.

Б. ИСРАИЛОВ.

СВЕКЛА ХЬИЙКЪАЙ

Мичахьа бIаргвайча а, ховрга из ахархо волга. ТIаьрьюкъе шонкаш а йоахкаш да низ бола кулгаш, маьлхон михон мерца юкъ. Кхай тIа гIолла из водаш цун деза тенна дегI кIезига теркаш санна хет, гIа шийса бац. КIезига лийнраи из асфальта тIа. Даим лаьттанцара болх беш хьалхенийцав МалгIабикерча «Ингушский» совхозе шекара свекла кхею шовзткъеи иттара ваьша Гелисханов Алсбека Халат, цунца да цун са ше цел, шода бе доллорг хилчахь.

Дера дукха тIера вац ахархо. Ал цкъа хьттар цунга. «Советски Iаьдала 50 шу дузача шера вIалла хьона дега дика хеташ эргало хиннарий, Халат, хьа къахьегама вахаре?» Цхьа за яьккхар цо ййст ца хулаш вагIаш. ТIаккха сона юкера дIа а ваха цхьа минут ялалехьа юха вера Халат. Цхьа гудар ма йоккха хIама йоллар цун бе, свекла я аргацар цох.

— Хьаьвайел, — аьлар цо сога из хьа а кховдаь, сона хеташ 7—8 килограмм хургья цох.

— Иштта дика хьийкъай ераш укх шера — аьлар Халата цхьа ла яьнначa гIолла. Кхы мишта хила беза сона, ахархочоа хулаш болх кхаъ. Аз свекла кхееча укх дакъ шера юкъе сона диллургдолача тайпара да ер шу. Хьажал (кхай тIа гIолла кулгаш дIа-юха дахийтар цо) 24 машин етта дIаехьийтай аз, хIанзчул тIехьагIа дIахьа езаш 10—11 машин а я.

Доккхий гувнаш а дахь шоай лордашца дIакъайла а даьха латт мерза оанаш.

— ХIанз бийсаш шийла ма укхий, йис ехе, йIохьъяр кхера хургва хьо свекла, Халат.

— Из а да. ХIаьта а вIалла йис ца юлле а къовла еза из-м, хIана аьлча маьхха, миха духьала отталаш свекла, мIаьл а яле дIайоал, тIаккха иий моргал, дикал эшаш цо.

Дика ейлай Халата свеклай къайлеваш. Цунна хIана агроном Iа-яха дукха эшаш вац.

— Лаьтта кIаьдеи оасара баьнех цIенен дар аьнна лоста дIае йийна яц свекла, — йоах Халата шийна хьалхашка уллача гудара-свеклана IотIа а хьежаш. Моттиг паргIато хила еза, метра тIа 3—4 мара ягIийта мегаргьац.

Къамаьл оахош дIа-хьа бойа а сона дагадоал, гектара гIаьх мел яьншай — хьагI Халата свекла, ахаш.

Бухгалтераша юххера итогаш яьяц, хIанз аьлча хIана а чуэцаш я совхозе свекла. Бакъда хIанзлехь а хоаш да Халата гектара тIа 400 центнерал дукхагIа свекла чуэцаргйолга. Цу шоллагIча отделене управляюще Гупоев Iумара дагаръяьй уж. Цо 450 центнерага дIакхоачаргва Халат, йоах.

Мишта вIаштIехьдаьнад-хьогI цун иззал хьувкъам кхебе? Центнер хьоайнча дагаух из хаттар.

Халата участок белгала я кхычарна юкъе. Укхаза свеклай лорпаш мара хIама гац, хIаьта пхьарий кхашка хIанз а йоахкаш ягIа — дас лаьттанна во Iунал дар тешалаш. ХьалхагIа цхьа гектар мара эцадар Халата, укх шера шин ходдаейтар. Цел бе болла могаргдолаш хьалхийна цIагIара дукхагIа бола дезал. Ийс бер да цун. Уж ййсе а кхай тIа хиннад дIаьхача аннана. Эггара дIамагIа болча Мовласи Маремен (хIанз юххьаннарча классе деша бегIа уж) лакхагIа йола баьцаш кулгашца хьалйоахар, вокхар оасар дора. Мовли Марем-м кхы дукха эшаш а хургбацар, хIаьта а нахаддаш IотIадеттача догIашта кIалхара яккха атта дацар свекла. Цох бераш шоаш а кхетар.

— Хам кулгаш-м кхоачаар тха цIагIарча цхьан дезалхочо, свекла паргIатта детIая йиш йохаш я аьнна тхоай дог тешалла. — йоах Халата сесага Тазирета.

— ХIаьта сона-м чуэцаш халагIа хет ераш тIатехар цо, урсана лоарех цIенъяь йоаккха свекла кушка тIа шорттига IотIа а йилла.

— ХьалхагIа хинна поакъостий бац хIана, уж шкоде, ба, пудукхьа хет хьона, — яхаш вел Халат. ХIама дергац, ха дика латт…

ДIалахача шера 330 центнер лъао Халата гектара тIара. Цунах цунна делар ийс бIаь тума гаргга ахча, дIаьхача Iанна даа шекар. Из Iаьдала а шийна а пайдане культура йолга гучадаьнниа цунна. ХьалхагI цIагIа баьгIа Халата лоалахой а хIанз цунна юххе балха боахк шоай участкашкара хьувкъам чуэцаш. Цун вошас Къурейша а йоах ший гектара тIара 400 гаргга центнер свекла хургьа. Иштта дика хьийкъай ДзейтовгIар Райхьанта, Касрата, Хьавай. Рукъе ераш а. Халат ва уж кхашка арабаьхар, царна свеклана Iунал мишта де дела дIахьийхар. Цулухьа баркал йоах цар цунна. Къаьстта гIадьяхай Бузуркиева Силихан: укх шера юххьанца мара дIайолаенна йоацашие а царчул эсалагIа хьахиннаяц цун участке свекла. Ший оасар а дите, цун мугIарашка хьежаш воаллаш хулар Халат…

Вахаш Кердача городе ва Халат. Цигара юрта ваха дIа а гIоргар, нагахьа сайна совхоза лаьтташ йисте ца дадаре: ахархо миний из. Цун свеклай кха бIаргадайча ховрга из-м.

М. ЗАНГИЕВ,
тха корр.

КОМСАШ ДIАКЪОВЛАШ Я

Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза 150 гектар я комсаш. Укх шера во хьийкъа яцар уж. Доацача хана комсаш чуийца хIана царна дIахоьша гIулакх деш ба кхаь а бригада болхлой. Хьокхаме къахьегда укхаза СССР Лакхехьарча Совета депутата Асеева Дарья Сергеевнас кулгалдоча бригада коллективо. ХIанз шоай участкерча тIеххьарча гектара тIара комсаш кIа а дикагIа хьувкъаргйолча тайпара кийчъяь а боалаш латт уж.

Иштта чаккхдаха гаргга кхаьчад балхаш кхыча бригадашка а.

Комсаш дIакъовлаш латт укхаза. Из болх массайолча участкашка кулгашца боацаш лаьрххIача «Т-50» яхача тракторашца бу… Цу тайпара кхоъ трактор я комсаш лелаерашка. Трактористаш Яркин Владимира, Терновсков Степана, Маркиянов Владимира хIара дийнахьа бригадашка кIа мел йоала комсий гаьнаш дIакъовлалд кхув. Нормага диллача шозза дукхагIа балхаш ду цар дийнахьа. Укх деношка дерригa балхаш чакхдаьхха баргба колхоза комсаш лелаераш.

М. СУЛТАНГИРЕЕВ.

ЧЕЛЯБИНСКИ ОБЛАСТЬ. Сийлахь-боккхача Октябра сийлахьа 50 шера юбилейна тIехдикача толамашца никъалхар Магнитогорски металлургически комбината коллектив. Шей сийна лелаьча яхье хьалхалаттар домении цеха — коммунистически къахьегама цеха болхлойи специалисташи. Шоай декхараш кхоачаш а дадь, цар хIанзле а планал совгIа доалдаьа итташ эзараш тоннаш чон.

Хьонхамаш эггара лакхагIа да Социалистически Къахьегама Турпал Е. Д. Борзенков вокххагIа вола горновей волаш йолча бригада.

Сурта тIа: цIей сийна лелаьча яхье хьалхабаьнараш. (Аьрдехьара аьттехьа) — Социалистически Къахьегама Турпал вокххагIа вола горновой Евгений Дмитриевич Борзенков, мастер Юрий Иванович Бушуев, 2-гIа горновой Иван Филиппович Удодов.

В. Георгиева сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОШО БОС БОЛА ХЬАЖКIАШ

Дикка хьу санна тоаденна, гуйран мелача чихо теркадеш латт IажагIденна хьажкIий кха. Сомача тIаданашта а да на могаш даш санна еза я хьажкIаш.

— Сухалбе, сухалбе, дIаяккха тележка, — яхаш цIогIа детт цхьан тракториста.

Мичахьара йоагIа из хоаш хьажкIашта тIехьаннкара хьагучамех «Беларусь», тIехьа хьажкIех етта ши тележка а йолаш.

— ХьатIехьтасса!

Иштта вIашагIкхет хьажкIех етта бIарчча поезд. Минот яладаь кхайдайоал из.

— Цо дукха хIама ца эаш нийс тоин йихьар! Кханьрша саг ца Леонидов Николай, — йоах цига латтача юхьмарех кIормIадаш йоахкача дIаннгача саго. Хетаргахьа, чIоагIа раьза хинав из ваха, цар иштта хьинаре болх барах. Цун доагача бIаргех а ховрга из.

Шаш кулгаш а желе доша ехо:

— Николай Гордиенко, — йоах цо, — лосьевей.

Сунжевски районе дикагIа болча механизаторашца къовса йиш йолаш ва Николай. Дукха бац цига цо сайна хьажкIа кхеьраш. Ше болх беш волча «Путь к коммунизму» яхача колхоза сий лаьккхал цо. Гектара тIара дукхагIа йолча моттигашка 70 — 73 центнер тохар гIехь фунадаьрхIа хьажкIаш чуэц цо. ТIаккха мел яргья уж фуальъхача цун 258 гектар хулача кхай тIара!

Районе эггара йоккхагIчарех лоархIаш я Николая звено. Цо лелаю вай лакхехьа бийца хьажкIаши 250 гектер гилуарганш. Дика хьийкъай уж а. ХIара гектара тIара 17,3 центнер даьтта доаккха генараш чуийнад цо.

Кхыча тайпара аьлча, Николая звено коллективо ше Советски Iаьдала 50 шу диллара сийна тIаийна социалистически лакха декхараш тIехкхоачашдаьд. Цар тIаийца декхараш 37 центнер фуальъха хьажкIаши 14 центнер гилуарганш чуэца яьнна мара дацар гектара тIара.

— ДIалахача шера ялаташ чуэцаше а болабир оаха хьувкъам кхебара къовсам, — Николая аьлча хайра сона лаьтта тешамерча кулгаша Iунал даьлга.

Белгалдаккха деза, нагахьа санна звено член Гусаков Александр оярцагIваьнна вецаре шин комбайн мара хургьяцар хьажкIа чуэца аралла. Из хьалхсе а шоай бригаде еха а еха саг дIа ца хьожаш лаьтта къаьна «ККХ-3» тоа а яь аравалар. БIаь гаргга гектар хьажкIа хьеккар цо вокх комбайнашца. Бакъда, цул тIехьагIа «саувза» йолаелар из. Цу ханна Александра ирала еча санна керда «ККХ-3» ера колхозе. ЙоагIаше а шоай кхай тIа хьа а йоаллаь вIашагIъеллар из Николая звено механизатораша. ХIанз Александр вагIа цу тIа. Шаккха ца сонаш лел хIана кхоккхе комбайн. ДидаьмийтадаР цар кхаьнне а 12 — 13 гектар ца хьоккаш. Из я норман 3—4 гектар дукхагIа (комбайна норма 3 гектар я).

Дукха ха яц уж хьажкIа чуэца болабенна, хIаьта хIанзале еррига хьажкIа чуийна яьнай.

ДIадамаш цу сахьате кIоага чудолхар. Цахаддаш комбайна тIехьа яр Мовсаров Гайзулай № 82-54 йола автомашина. Дийнахьа 10 — 15 рейс йора цо. БIаьстий энзаш тIа дела поккара моаий санна лел «Путь к коммунизму» кхашка нах, техника. Комбайнашта тIехьа Iоежа хьажкIа хьалъэцаш нах ба, дукха ба царна юкъе дешархой а. Бераша а ховра Николая кхай тIа дика хьувкъам хинналга, цун из сихагIа чуэца новкъостал де дезалга.

ХIанзехьа а районе дIахоаш латт Николая цIи. Шо Сунже хуле бIаргагургда шоана района сийлен Доска тIа доалла цун доккха сурт.

З. МИХАИЛОВ.

НАЬСАРХОШТА ГIО ДУ

«Старогрознефта» НПУ транспортни контора коллективо толамца кхоачашъяьй итт бетта план.

ЛоархIаме новкъостал даьд транспортникаша республика боахамаша кхелаь ялат чуэцача хана, цул совгIа цар лаьтташ оахача, ялаташ дIадувча, иштта кхыдола балхаш чакхдоахача.

ХIанз цу контора «С-100» яха тракторааш йоахк тIадоагIача шера кхургболча хьувкъама дара йоллача республика боахамашка тIеххьара балхаш деш.

Къа дика хьегарца белгалбаьннаб Наьсарен района «Октябра 10 шу» яхача совхозе лаьь оахаш боахка цу контора трактористаш Э. Салгиреева, У. Абубакаров, Н. Митрофанов, Н. Иванов. Дийнахьара норма даим 150 процент кхоачашъю цар.

Совхоза шоллагIча отделене кулгалхой раьза ба «Старогрознефта» трактористаша деча балхашта.

А. ТИЩЕННО.

СОВЕТСКИ БОАХАМА РЕФОРМЕИ ЦУН БУРЖУАЗНИ КРИТИКАШИ

Цахаддаш буржуазни Iалмахойн журналистийн уйлаш тIаувэ СССР боахама реформи. ХIаьта царех цхьабарш ниййса кхетаде гIерт СССР-е чакхйоахача мероприятей маIан. Вокхар йоазонашкара шаьра гуш да Советий Мехка экономика дакъе карагIдаьнараш бIехде гIерташ уж хилар. Къаьнарча замалахьарча сийлахь-воккхача поэта Омар Хайяма цкъа аьнна: «Цитатай екъа изюм дукхаеза сона». Цхьаболча буржуазни политикашта, экономисташта, комментаторашта хашахьа хургдацар фактай «екъа изюм езаелча». ТIаккха бIартагургдар царна, социализма талхаргйоацача ларда тIа латтача, СССР-ерча боахама реформо хьалдашкахьа чIоагIа тIа боахаш хилар.

1966 шера 1-ча январе дена планировани экономически стимулированен кердача порядка тIа лиэлай юкъхьаннара 43 промышленни предприяти, цу шера 1-ча апреле дена царех дIаккхийтар вхы а 200, хIаьта 1-ча июле дена боахам лелабара кердача хьалашка болх беш яр веррига а болх беш 2 миллион совгIа сакъ а волаш йола 673 заводи фабрикей. Ерригаш а 1966 шера кердача тайпара болх беш яр мехка хьаеча ерригача промышленни продукцех 8 процент дIайоацаш йола 704 предприяти.

1967 шера кердача тайпара болх беш я къаьст-къаьста предприятеш а йоацаш, йоккхий группаш. Хьалхарча квартале цу тайпара предприятеш ерригаш а ши эзари ах эзари гаргга хилар, хIаьта ерригача промышленни продукцех цар дIалоаца дакъа 20 процентал доккхагIа хилар. ДIахьо вIалла дукха ха а яц, хIаьта хьалхара ах шу чакхдоалаш боахам лелабара кердача формашка яьнна заводаши фабрикаши 3600-кега дIакхаьчар. ХIанз пхи эзаркел совгIа я уж.

Вайна дагадоагIа, Советски Мехка боахама кулгалдечарча экономически рычагий лоархIам лакхбара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоахаш лаьха хьалхара гIанащ капитализма гадоахараша тIа миштa ййцар. «Капитализмага бодача новкъа гIолла йоах Советаш», — яздора цхьабараша. «Къаьнарча, дика техка дайзача пайдай закона юха тIайоагIаш латт Росси», — йоахар шоллагIбараша.

Цхьабакъда, ха дIаяхачул тIехьагIа массанена а гучадаьлар, е кечалаштен общественни средствашен оттаь общественни доалахье дIаккха а, е пачхьалкхен плана рыночни стихиийца, конкуренцеца хувца а дагабоаш СССР-е могаш ца хилар.

Шаьра гучадаьлар, социалистически пайда, финансаш, кредита, торговле лоархIом лакхбелга, болхлой материальни безам совбоаккхилга планови система чIоагIъяра тIадерзадаь хилар. Из юкъа цхьаккха хIама долаш а е хила йиш йолаш а дац боахам лелабара капиталистически методашца. Буржуазни «спейчашаш» лаьар бакъхилансар, СССР экономически дегIаахара результаташ галхаш латт лаьхача царна хийттар а мо мара. Кердача пхе шера планон из кхоачашъяра хьалхарча итогашен повл хехка генза бIарий когашка кIалхара кIийле бухъенкхар, кхыметтел нагахьа санна уж Iилмахой барзкъашта юкъера луйа а.

Iалаьмате лакха хьонхамаш даьхад Советски Мехка юбилейни долча укх шера. Ийс бетта план тIехкхоачашъяьй промышленносто производства ерригача боарама санна, иштта недалей дукхагIа дола лоархIамегIаш тайпаш хьадара а. Соахкарча цу хачаца пийсбича промышленни продукце боарах 10,6 процент лакхбеннаб.

«Нашил тардиан» яхача американски газете дилла ца доалаш чукIаьал дир: «Мамогга кIезигдеш даьна американски лоархIамех а, советски промышленность дегIаахара юкъера темпаш лакхагIа я моллагIча хана а капитализма вIаштIехьаьнача темпае…»

ХIанзе а 45 процент пайда лу кердача тайпара болх беча предприятешен доакъошеи. Промышленносто кхоачашъяьй къахьегама овсарле лаккхъярен продукци хьаьрга дIабола мах лохбарен задании. Иштта бIаргагу, социалистически индустри массе оагIорахьара дегIаухаш хилар, цо иний дукхала хьокхамаш меттел, дикала хьокхачаш а лакхдеш хилар.

Уж харцие йиш йоацаш доала толамаш фунцагIа даь а IотоIалар дукха цIаьхка а факташ юхамаччаьла яха гIерта безаш хул буржуазни экономистаи, цулухьа буржуазни газетий оагIонаш тIа, эфире юха а кердадоах советски боахама реформа «юкъагIийсай» яхаш дувцаш дола харцдараш. Цар лаьца из никъ а сагтенаргволаш бац.

Нагахьа санна СССР-ера экономически реформа «хьалхагIе и белгалбаьча» капиталимана таргалхара наькъагIа йолаш еле, лерхI буржуазни пропаганди стратегаша, тIаккха, из лаьрххIача тайпара радикальаон лерргIеш йоацаш ер я аьнна хетийта делаш хилар. Иштта хьакхайка а дора дукха ха йоацаш «Бизнесуик» яхача американски журнало: «ХIана чакхйоаккхаш йола реформа — из я юххьанца лийрхIачул кIаьдагIа йола вариант».

Реформа актуальни проблемаш советски пресса гIа шерра ювцаш хиларах пайда а эзаш, цхьаболча гоазача эксперташа советски пуйликацеца юкъера увзаеш цхьанцхьа негативни факташ хьа а йоалаш, гоанем чIоагIне воц уж, шоай кепайоацо деиарашта советски реформа тоалла балан аьнна хетадалийтар мара кхы хьаьи доацаш.

Хоаш да, экономически реформа хьалхарча этапе, кердача хьалашка болх бен кIезига предприятеш мара ца хиннача хана, цо, белгала, цхьайола халонаш хулийташ хинна хилар. Цхьайолча предприятешта кердеи вокхарна къаьнарен хьокхамаш чIоагIде дезаш хулар боахама органаш. Боахамаш тайп-тайпара лелабеш йолча предприятешта юкъе экономически чIоагIа бувзамаш вIаштIехьдаха хала дар. Цулухьа шоашта кхарча заводий гIулакхашта мел аь а юххье дена регламентаци яра юха гIаьха еаш хулар укъаза министерствашт.

Моттигаш хинай, цхьабола болхлой маьала а шоай болх кердача наькъа баккха, къаьнарча, шоаш Iолаьнача боахама доал дара стилах хьакъаста ца могаш хинна хилар бахьан долаш из шина вийслуш. Е а йоагIаш собраненка, боахама конференцешка, кепайоазон тIа общественносто критика ьшй ну консерватизма гIулакхашта. Юкъ-юкъе иштта моттигаш вийслуш хиларах пайда а эаш цхьаболча махбуэзехьарча пропагандисташа цIогIарч детт, боахама реформана «бюрократизаци» хулаш латт, кхы дIахо яха никъ боацача йолаш латт СССР-е яхаш. Масала, Майкл Кониока, «Файн эншл таймс» яхача газета — английски монополей органа обозревателя дукха ха йоацаш хьакхайкадир, советски директораш корзагIбаьнна ба министерствашкара «бюрократаш» кердача инструкцешка фуннагIа дуоне а, къаьнара никъ дIахо бахьа» лаьрхIа хиларах, аьнна.

Уж тайпа къамаьлаш харта боахаш хилар гуш да: министерствашт промышленноста доакъой штабаш-м кхы мел ираштачул чIоагIагIа довш ма йий реформа толам балга, хIана аьлча юкъера а предприяте толамашка хьежжа мах беш да цар гIулакхаш.

Массанена а хоаш да, хIанз дерригача дунен тIа хулаш латтача Iилматехнически революцие, маддарра аьлча, хIара мехка хьалхашка, боахама кулгалдара система даим арайоахаш тоаера декхар оттадеш хилар. Цу гIулакхага дилача социалистически экономика, бакъдар аьлча, юкъера йоалаш яц. СССР а кхыдола социалистически мехкаш а экономически дегIаахара темпаш лакхагIа а чIоагIагIа а я. Цунах хьахулаш я боахама социалистически система совлешаш. Цунна цхьана дегIаахара сихача темпаша дIадех боахама кулгалдара методаш даим тоелга. ХIаьта из декхар социализме дукхха а сихагIа кхоачашту ший производства ашрхеца капитализме дечул. Цунна тешал ду Советски Союзе ах бIаь шера ше экономически культурни дегIаахара даькъе бIарга ца йийна гайна результаташ хьа хилар. Теттара доанача хана мехка хьаьй низ бола индустриальни база, юрта боахам хIанзарча балха овсарле лакхъча социалистически ларди тIа оттабай. Из а шийна сандехкача гIемашка социализмана карагIдаьнараш хорадеш, иний паргIатон кхычарех тийна хIама доаш хулеи ларадеш советски халкъо Iалаьмате доккхий материальни зенаш текха доллашехьа а дальнад вIаштIехьа.

Кхетадеш да, иоашта нийсса кхы цхьаьккхаш доаш тола уж толамаш халкъа творчески низаш цхьана вIашагIтоха иниш хилийта йола кечалаштен производства средствашен оттаь общественни доалахье бахьан долаш, хIаьта иштта массаза а, дегIаахара хIара этапе дIадехарашка хьежжа, эргайоахаш гоеш йола экономически политика бахьан долаш а даьха хилар.

ХIаьта цу толамашка нийсле йиш йолаш фуд капитализма? Цун хьалхалаттача мехкий экономика йохаеш хиина кризисаш я? Къаьст-къаьстача мехкашка производство бIарамгIа йоацаш дегIаахар да? Кертерча империалистически державаша мелагIа бола партнераш экономически доала кIалъоттабар да?

Хьалхашка утташ йолча халонашца дувзадеена шоай экономика лергIаяккхара лихорадочни гIулакхаш чакхдоахаш я капиталистически пачхьалкхенаш. Цу тIа болх беш я дика мах телаш йола Iилмахой Iалаьмате йоккха аппарат. Цхьабакъда, цар консультацех хила ваш йола эффект хулаш яц. Из-м кхетадеш а да: производства средствашта лоаттаеш йолча частни доалахьено дIахоюгаш йолча капиталистически производственни отношеней стихияс общества производительни низаш пайданагIча тайпара вIашагIдехкара наькъа тIа дуьвле оттаю. Масалана лаьрхIа хьаэцарга вай металлургически промышленностера хьал гоалара английски правительства чакхдоахача гIулакхий аьттув ца балар.

Социалистически строя социально-экономически чулоацамо йиш хулийт моллагIа а, кхыметтел эггара шеррагIа йола боахама мероприятеш плана йоарамагIа, капиталимах йоахкаш йола айпера процессаш йоацаш чакхъяха. Из вахаро ше хьахьокхаш да.

СССР промышленность кердача экономически наькъа тIа йоаккхалта хьатIадоагIача шера практически чакхдала дезаш да. Боахам лелабара керда методаш кIезиг-кIезига йоахаш чакхйоахаш я экономика кхыча доакъошка а. ХIанзле а цар дарла тIа шоай гIулакхаш лелавеш ба еррига грузооборотах 85 процент гаргга дIалоацаш бола 17 машиникъ, 373 автобоахам, форда флота 6 предприяти, чи тIарча флота 4 предприяти, бувзама 21 предприяти, 400 эзар гаргга тикеи столови. Боахам лелабара керда принципаш тIа-тIа дукхагIа юкъехухьаш я совхозашка: хIанз царех 406 совгIьараш йиэзача боахама расчета тIа ьхьай.

Экономически реформа хIанзарча этапа дикагIа йола белгало я промышленноста бIарчча доакъош балха кердача хьалаш тIа дуалаш хилар. Масала, 1967 шера хьалхарча квартале дена кердача тайпара болх беш я приборостроене, автоматизаце средствай, управлене системай министерств еррига предприятеш (опытни заводашкара дIайиккхача), иогачен кхачани промышленноста, беаш долча металлурге а машиностроене а дукхла доакъош. Иштта чIоагIа лоархIаме да укх шера ийсь бетта дена производства бокъонца бола издержкаш йизал чулоацаш дола оптови мехаш мехка промышленни продукцена оттадар а.

Иштта белгалдаккха деза, промышленноста доакъош доахача хана царна кулгалдеш йола министерствай керттера управленеш а балха боахама расчета методаш тIа йоахаш дукха моттигаш хилар. Иштача наькъапа предприятенеи управленчески звенонеи юкъе хьахул административни меттел, боахама юкъара белам гIабахийгареи бехктокхамеи принципаш тIа вIаштIехьаьнха цIена экономически отношенеш. Повазаш я, масала, образно аьлча, «вертикалах» боахама расчет юкъейоалаь хинача «СИГМА» приборостроительни предприятей объединене боахама расчета опыт. ХIанз балха кердача методаш тIа яьккхай комбайневи промышленноста керттера управлени, марганецени промышленноста предприятей Ерригоргани объеднения, цунна кийчлуш я сахьатий промышленностера, металлургера цхьайола главкаш.

Цу тайппара, реформа шоллагIа этап белгалйоал боахама функцеш ерригача экономически звеньяй бехктокхами гармонически цхьана таръелга Iалашдеш йола предпросылкаш хьаярца, административни экономически рычагий ансамбль бокъонца цхьан наькъаца, айкха шоайла ювзаенна а делаш.

Олег НЕКРАСОВ,
Леонид ПЕКАРСКИЙ,
СССР Госплана НИИ бокъхагIа бола Iилман белхлой.
(АПН).

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI., 18 ноябрь 1967 шу.

Доазол дехьара

Хlара шера дуккаглa арахец социалистически Югославе «Застава-750» аха катийлитрамин автомобилаш. Царех цхьа декъ экспорте дода.

Сурта тlа: Крагуевацерча «Црвена застава» цlача заводе кеара кийча автомашинаш.

ТАНЮГ—ТАСС сурт.

КХЕРАМЗЛЕН СОВЕТЕ

НЬЮ-ЙОРК, 14 ноябрь. ТАСС-а корреспондента И. Абламова хоам бу:

Кхерамзлен Совето селхан дlахо дийцар Израила ший бlунаш дlалийцача lарбий территорешкара арадаха ца туган хилар бахьан долаш Гаргарча Малхбоалене этта кхераме хьал.

Гаргарча Малхбоаленера гlулакхаш кхоьхадаларах бола бехктокхам юха а lарбий мехкашта дlатlабилла гlертар Израила кхьча мехкашцарча гlулакхий министр Эбан. Израиль гlулах смашара иньхьаца кьоастадаь чакхдаккхом белам болаш я аьлина хьа а кхайкадаь. Ио цу ихьан хаина йоахар, Израила лерялар — «тlема хьисапаш», вента, мадарра аьлча, израильски агрессе итогаш, цу а лоапаш кердa долаолаш оттадар. Израилан lарбий мехкаштеи икъе свикъареал лоаццаш переговораш ялта lалехар Эбана. Хlаьта израильски бlунаш арадоахилга цу переговорех хьахинарашка а израильски услопеш дlатlаяцарга а хьежжа хила дезаш лаьрхlар цо.

Израильски викал духьалваьлар кертера положеци израильски бlунаш арадоахилга дlалехаш яра йолаш болин Инде, Мале, Нигере хьачуенцача резолюце проектана.

ООН-а декхар — 5-ча июнал тlехьаглa дlалийцача еррига lарбий территорешкара израильски бlунаш арадоахилга вlаштlехьдаккхар, иа да аьлар Иордане кхыча мехкашкарча гlулакхий пачхьалкхен министра А. Рифана Гаргарча Малхбоалене машар оттабара эпа керттердар. Иэ оккупаци дlахо лоаттаяр машара шенхаштта кхерам тlатоссаш да. Израильски оккупантаца йоккхий сатотонаш тlакхоачаьий дlалаьцача иорданески территоре тlа бахача наха. Хlана а ООН-а хан ца беш я Израиль, Иерусалима аьча израильски аннексей lарбий беженцийн хьакъехьара цуй решенеш кхоачалье ца тигарца. Машара хьакъехьара переговораш дlайолаяле хьалхагlа, белгалдаьккхар цо, Израила экспансионистски политика дlалакхаша ярсьна.

Цхи бутт совгlа ха я агрессора ший агрессех хьахинарех пайза эпа торо а луш, США-и кхийола малхбузехьара державаш израильски агрессех хьахинараш дlалакхара хьакъехьара решени лаха ООН-а чоаггlа ковкъарле е гlерташ хьуна, аьлар болгаре делегата М. Тарабанова. Укх тlеххьарча хана афроазиатски латиноамерикански мехкаша дакъа а лоацаш консультацеш яьчул тlехьа lа Инде, Мале, Нигере делегацеша цу тайпара решени хьалдоацаш йола резолюце проект Кхерамзлен Советe дlачуенча, США-с цунна духьаз а аьнна, израильски оккупаци ше йолча тайпара лоаттаяра тlеерадаь ший проект дlачуелар.

Ший декхар кхоачаш ца деш кхы lе Вии йолаш яц ООН, белгалдаьккхар болгарски викало. Хlана, Гаргарча Малхбоаленера проблеме кьоасталра перспективаш хьахинача хана, уж юкъагlьхийта йиш яц.

АННЕКСЕ НАЬКЪ ТlА

ПАРИЖ, 14 ноябрь. (ТАСС). Профессиональни дипломат Моше Сассун кастта кердача посте — дlалийцача территорей гlулакхашта волча Израила премьер-министра представителана хьожоерглицаш ва, ихаш хоам бу Тель-Авивера Франс Пресса агентства корреспондента. Дlалийцача территоринта доял даро хьалхара бехктокхам хlана оборона министра инапала Моше Даяна тlилатт. Премьер-министра «бlарган а лерган а» хила везаш ва Сассун.

Цу поста тlа ваьийта Сассун харжар Израилан lарбий пачхьалкхешта пеьерча гlулакхашка ший тайпарча чоагlален лоархlам а хинна цlаста езаш йола «Палестински пачхьалкхе» оалаш яр вlашагlйоллара из стlерра хиларца дувзадена да.

Цу ихьан хаина корреспондента белгалдоаккх, «мукъаньха территореш бе сонара тlехьарча израильски болама», мичча бесса кьовстадаь lарбий-израильски дов «къоастадара» духьала йолча экстремистски организаце кулгалхонца Израила премьер-министра Эшкола 12-ча ноябре дий сахьата къамаьа даь хилар.

Израильски официальни гlоарий инкъ кьнаа хилар къаьстта шаьра хьагучадаьлар киссете (парламенте) премьер-министра Эшкола даьча къамьлах. Цо духьал белгалдаьккхар «ший кхерамзленна къаьстта чоагlа лоархlаме йолча стратегически сополенех» иза Израила тутарг ца хилар.

Инспекционни наькъа вахар

ВАШИНГТОН, 14 ноябрь. (ТАСС). Оборона министр Макнамара шийца а волаш вlашагlкхийттача Штатий территоре тlарча тlема базашка гlолла дела инспекционни наькъа вахар США президент Джонсон. Эггара хьалха сенар из Джорджия яхача Штатерча Форт-Беннинг яхача эскара бела. Укхала лагт къаьстта къулйехьенвьетнамски халбъа къамап-кортамукъален болам тоlабеча дакъа лацара массехк шу хьалхагlа вlашагlъелла 1-гlа мобильни дивизи. Вьетнаме «чоагlа» политика чакхъяха США правительство «лаьрхlа» хилар хьахьокха аьнна дагалаьца да президент наькъа араваьлга. Цу инспекце тешал ду, йоах американски кевалйовзовпо, общественносто дlа мех декхарашта духьал доллашехьа а, вьетнамски тlема дlахо а эскалаци е президент дага хилара.

ВАЙ ДОТТАГlИЙ БОЛЧА

ГДР КЪАХЬЕГАМХОЙ ТОЛАМАШ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара сийна лацача социалистически яхье республика халкъа боахама занаш толаме кхоачаш тlехкхоачаш а ГДР къахьегамхоша.

Укх шера хьалдарча нийс бетта 7,6 процент дуккагlа арахийцай промышленни предукци дlадахача шера цу хана хийцачул. Иззал процент хlана еннаяц аьнна лакхьеннай къахьегама овсарlе. Республике белгаlаьяьинай башха-дика производствени хьоккамаш дакха 4500 гаргга керда социалистически къахьегама коллектив.

ГДР юрта боахама къахьегамхоша кхоаглагlа квартал чакхйоалаш а тlехьа кхоачашъяй. хlаьта ихьайолча районашка тlехкхоачаш а яьй юртбоахама продукци яккхара планаш. Укх шера влатий хьункьам соахкарчул 7 процент лакхагlа ба.

ОКТЯБРА ЮБИЛЕЕ СИЙНА ЛЕЛАЕЧА ЯХЬА ИТОГАШ

Октябрьски революце 50 шу дизара цlей Вьетнама Демократически Республике дездара йолча организационни комитета заседани хилар Ханое. Октябра юбилее сийна лелаьча яхьа итогаш а йор, цу яхье къилбаседа Вьетнама халкъо дакха къахьегамех тlемех толамаш белгал а даьхар заседание.

Дикагlчарна юкъе цlераш яьхар Ханойски механически завода, Иенпо юртбоахама коллектива. ДРВ столица лорацу долча Н-ски ракетни дакъа.

СЭВ БОЛХ БЕШ Я

Праге дlайоалеинай lаьржача металлурге гlулакхашта йолча СЭВ-а Массазарча комиссе 27-гlа заседани. Заседание дакъа доацарашa дувнарглa СЭВ-а членаш долча мехкий производствана lаьржача металлурге дакъе специализаци яра, цу дакъе lилма-тохкама балха координаци яра ленлаш. хlаьта иштта 1968 шера балха план а оттаергья.

СОВЕТСКИ lИЛМАН КНИЖКА ВЫСТАВКА

Октябрьски революце 50 шу дизарца дувзадена вlашагlъелла из выставка хьайийлай Варшаве. Выставке хьокха оттаьб 2500 совгlа том. Общественно - политически разделе хьокха оттабаьб Маркса, Энгельса, Ленина сочененей бихха гуллам, революцехи гитлеровски захватчикашца советски халкъо лоаттабаьча къовсамахи дола книжкаш. Шерра гойташ да гуманитарни, естественни, технически lилмай дакъера книжкаш.

(ТАСС).

Тайп-тайпарча къамаш нах ба Грознерча музыкальни училище дешаш. Кlезига бац царна юкъе тайп-тайпарча отделенешка дешаш бола гlалгlайн нохчийн а. Хоза, бартайна, сакъердаме бах уж. Цхьане лоллагlчоа новкъостал ду, ца ховрдlахьех.

Сурта тlа: (аьрдехьара аьттехьа) Муталиева Мадина, Льянова Лида, Айдамирова Светлана, Евлоева Галина, Маскурова Луиза.

С. Шериповa сурт.

ЛОАМАРА ВЕНА ЗlАМИГА САГ

Гасанов Мирза — Грозненски «Спартака» «А» класса команда волейболист — Гунийе ва а вах, иитта хьалкхийвая. Из Дагестана хоза лоаман юрт я.

Школе деша вагlача шерашка тlабахар цу кlаьнка белам спортнии ловзарашта. Ший мукъа мел йолча хана хlана хилац аьнна стадионе хулар из. Волейболах, баскетболах ловзар, яйгача атлетикана тlакхувра. Цхьабакъда, тlехь-тlехьагlа ионагlа а волейболиста оамалаш хила яьлар цун. Из тернаддир цун вежарашa а. Цар кулгал а деш волавелар из хьалхаро спортнии тlа баха.

Юкхьанца школа сборни команданa хьалхара волейболах ловзача яхьашта юкъе дакъа лувц цо. Цул тlехьагlа цхьа шу дьаьнача гlодла районa сборни командана юкъе вода из. Кьонача спортсменагара гучаювл дика нападающе оамалаш. Тlаккха волейболах ловза республикански яхьаш чакхйоалаш цунах дикача спортсмена волейболиста гlулакхаш доахкалга хо а деина. Дагестана сборнена юкъеволийт из.

1962 шера Дагестана сборни команда Москве йода РСФСР-е хьалхара моттиг яккхара «Урожай» командай яхьашта юкъе дакъа лаца. Цига ловзагlа моттиг а лоац цо. Иштта камаьхала дларо кьонача спортсмена хьинар кхы а чоагlагlа айду. Хlаьта РСФСР сборни команданa юкъе вала чоагlа до а этта, къахьега а волалу из. Из атта декхар дац. Къахьегарца мара кхоачашдулургдац кхоачашe лаьрхlар. Цулгхьа тlагlертта къахьег Гасанов Мирзас. Лоlама тренировка ю. дегlа хула хало ласамйоах. Тренера Ризванов Рамазана кулгал а деш, тренировкашкен ловзаш йоккхача волейбола ховаал lомаш.

1966 шера «Урожай» команда СССР спартакиада чакхъяккха лаьрхlадар. Тренера Ризванова моса а веш кьона волейболист каст-каста сборашка, матчевой яхьашка, вlашагlбеттачуча ух РСФСР сборнеха хьалхара. Юхера а хьатlакхоач 1966 шу. Из шу кьонача спортсмена вахаре сийлахьа белгал хилна дlаэттар. Цу шера РСФСР сборнеца юкъе а волаш хьалхара спартакиаде дакъа лоац, цунах Дагестански пединститута физвоспитане факультета студент а хул.

Тlаккха, спортивни кьовсама массе этапел тlехьагlа, Гасанов Мирзайна дагадоаллаш цхьа хlама дус — ловзагла. «Хургдола хьазхаг бlена «А» классагlарча командана юкъе lаьхад» йоах халкъа хьахкъало. Кьоначча волейболиста дукха бlаргайнадар дика довзарш а дика командаш а. Цхьабакъда, цунна къаьстта а чоагlагlа езаелар «А» классагlарча Грозненски «Спартака» ловзара стиль. Цудухьа «Спартаке» ловза ше хьавийхача дукха уйла е езандар цун. Гасанов Мирзайна дагадаьлар кхоачашхилар.

Хlана «А» классагlарча команда волейболист ва из. Из массане а вlаштlехьдоалаш дац. Хьинар а долал а дараш мара акац ловзарий лакхагlарча лиге. Тlагlертта дукха къахьийга чакхваьлинав кьона спортсмен. Дlахо йодача хана чакхдахе дезаш керда спортивни кьовсамаш да, хlаьта пар lалдьмате боккха лоlам, спортивни чоагlал, лозачул техникен классености хуга дlа а дех. Хlана Гасанов Мирзас тlагlертта дукха къахьег ший спортивни говзал лакхьара, дами тренировкаш а еш ловзаш ва из. Цунна хов «А» классагlарча командай матчаш чакхъяхара ловзаш вар йоккха говзах йолаш, физически низ, lоткъам ловлуш. хоlам болаш хила везалга. Цудухьа тренировкашка кеттел, ше мукъа волча сахьташка а дами lоналуш ва из. Низ, хадайл, хало ловш хилар, массал lоаяра лаьрхха вlаштlехьяккха комплекс а пуй. Хlаьта керттердар фуд аьлча, из да цо хlана напалющe lалдьмате боккха тохара ниа lоабара тренировкаш еш хилар.

— Гасанов Мирза, — йоах командa тренера спорта мастера Вячеслав Васильевич Иванова, — командa тlеххьарча воахала дикагlча нападающех вола цхьа ва. Цо кертера а из йоалаш а вола ловзархо ва: Хlаьва кертердар фуд аьлча, из да цунна волейбол чоагlа дукхаезаш хилар, из геттала чоагlа къахьегаш котвалаш ца lе гlерташ хилар. Из бахьан долаш йоккхача волейбола машша йола тактико-технически даънеш а е пун. Ше хьожальча ниайса бургац чутохаш хиларца цхьана цунах доахка гlулакхаш да бlаргволар тохача юкъагlа хlана яц аьнна сиха бургац теркальеш хилар, массе тlагlортам бар, оагlонашкахьа бургац ника дlа-ез телар.

Хlана Гасанов Мирза, еррига командa а санна, тlагlертта кийчо еш ва ноябрь бетта героде Луганске хургдолча «Спартак» ДСО еррига союзни хьалхара моттиг яккхара долча бехктокхамерча ловзарашта.

И. ВЛАДИМИРОВ.

Улан-Батор тахан. Сухэ-Батора майда, аьрдехьа — Монголе оперен балетен халкъа театр.

В. Сухоруких сурт. ТАСС фотохроника.

ХАЛКЪА ДРАМАТИЧЕСКИЙ

Вай республике меттел цул гаьна арахьа а довзаш да Грознерча В. И. Ленина цlерагlча культура цlен драматически театр. Дукхьа соахкен укх шерен по гlулах дь саг хахайтта зоар совгlа за. Кьилбаседа - Хlийрий, Черсий - Балкарой, Дагестана, кхьча республикашка а дукхазза выступленеш ен хиннай цу театра творчески коллектив. Ше дlа мел хьалхча массанена а ше дукха езаялийта вlаштlехьдьиннад цун.

...Дукхача шерашка цу культура цlагlа болх беш хиннай театральни искусства кружок.

Тайп - тайпарча профессех бола дукха нах бар цу кружоке дакъа лоацаш. 1959-ча шера цу коллектива керте эттар Киргизски ССР-ей Нохч - Гlалгlай АССР-ей заслуженни артистка Нина Мироновна Тайц. Шенкаштта болх бе йолаелар цу хана дена из барттайн коллектив. Иа гуш дар зрителa дукхаезеннача Соболева «Топаш тохачух тlехьагlа» яхен Шатрова «Револице цlерагlа» яхен спектаклаш бlаргайначоа.

Цу хана дёна дингара денгl творчески а организационно а дика дегlаенай из драматически коллектив. Иза бела, опытни коллектив из хиларах тlара, театральни искусство дегlайоаленча цо гойта толамаш бахьан долаш 1964-ча шера цунна елар халкъа театр, аьний цlи.

Дукха да цу хана дена а цу театра коллектива кароагlдьинна дика гlулакхаш. Цо оттабай мегаш спектаклаш. Царна юкъе Островске «Дуlа», Т. Яна «Синтаьрг», Козина «Вежарий Дружинaнгlар» дукха кхьерйаш. Островске «Дуlа» яха спектакль тlехдика оттабарах художественни самодеятельносто Еррига российски хьажара дипломаш аьнна цlи елар цу театра.

Белгалъьлар театра творчески коллектив Октябра 50 шу дузача юбилейна кийчо еш а. Интернационализма дукхаьа адески подполышикашабольшевикашца лоаттабь денахера кьовсам бувцаш яр цlей хьагlахкачале хьажара комиссе тlанйца Л. Славина «Интервенция» яха йиз действи йола спектакль. Белгалдаькха дела «Интервенция» яхар санна йола човзхане спектакль оттае иил меллагlча театра дlакхачартбоьлинга. Хlаьта цу театра коллективаш из дика вlаштlехьдьиннал. Из бе театра еррига коллектива а къаьстта из оттахьча кьонача режиссера К. Аббасова а боккха тохьм.

Кlирак дий дийнахьа болх бу театре. Кlезига къахьегац укхаза хlаране ший говзал ланкъара. Режиссера К. Аббасова йоккха терко ю дешара - кхетама балха. массаволча самодеятельни артиста актерски говзал дегlайоалара, режиссура, хи т.ц. ек. дl.

Доккхий а бехктокхаме а декхараш да хlана цу коллективо шийна хьалхашха оттадарш. Укх гаргарча хана по яраl «Дипломата», «Нельская башня» яха спектаклаш оттае. Цу декхарах из коллектив дика лоархlаергlахлара шеко яц.

П. СЕРГЕЕВ.

ТОАДАР

Укх шера 14-ча ноябре араяьлинача тха газета хьалхарча оагlон тlа кепатехабар «КПСС обкомe, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Советe, облсовпрофе» яха хоам. Цу тlа редакце бехкагlа гlалат нийсденнад. Кхоалагlча обзаца ер предложени тlа да токаш йисай: «Балха ди lуйрийна 9 сахьат даьлча дlадоладе оттадолда».

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

МАЛХБУЗЕН ГЕРМАНЕРЧА БОЛХЛОШКАРА ХЬАЛ

«Хьо цамогаш хиннал аьнна хеза гlайгlа кхаьча вола тхо, хlаьта а, чоаггlа тхоашта халахете а. Хьога дlахайтанза долаш конъюнтура дlахо лохлуш хилар бахьан долаш эггара хьалхарча аргlанна уналцено дика ца хиларах е кхьча бахьанех доаггlача тайнара шоай балха декхараш кхоачаше ца могаш болча тхоай болхлоех дала дезаш тхоаш хилар...

Чоаггlа Хьо лоархlаш юхелус...» и. кх. дl.

Из письмо, укх тlеххьарча хана шоай даьшкара - предпринимателашкара дуккхача малхбузенгермански къахьегамхошка кхьча селлара «аззелача» даьль итташ кхьйола посланеш а санна, дукха ха йоацаш кепатеха араьаьккхад ФРГ металлистий профсоюзо. Тlехдаьккха-безаме кадаьча цу письмой маlано, вайна магарра, уж лаьрашта ца ловшехьа а, къахетам боацаш уж хилар чоагlагlа белгалдаьккхе мара къайла вlалла а хьон.

Массайолча белгалонех Малхбузен Германе дегlаух капиталистически мехкашка массаза а йолаш йола, къоьа торопашка хилаача продукции совнагlа арахецарца юваенна циклически кризис. Бlаччача шера тlатlа кlезагьеш хьеьнай укхаза промышленни производство. Официальни даннеех, укх шера хьалхарча барх бетта пхи процент хlана еннаяц аьнна кlезагьеннай ФРГ промышленни производство. Хьабе болх боацаш бола нах, дlадахача шера хьалхарча ялх беттаца пийсбича, диаза хlана хиннобац аьнна дуккагlа хиннаб.

Хьабе болх боацарий эскар предприяте коаналарашка lоеш хиларо цун дакъа торо хулийт балхаш тlа бисача болхлошта еш йола эксплуатаци кхы тlа а чоагlъе. Капиталисташа зом керд-керда юкъекхувл «балхаза сменаш» оалаш йола алапи доаца сменаш. Алапех волча тарифни договорашка профсоюзни организацешца кхы юха хьажа тигац дар. Из бахьан долаш къахьегамхой алапеш шоаш долчара кхы меттахьа ца далерал совгlа, кхы тlа а кlезитау. Масала, ФРГ профсоюзий даннеех, малхбузенгермански промышленностерча болхлойи гlулакхерча наьхен алапеш 1967 шера хьалхарча квартале 20 миллиард марка хилар, вешта аьлча совкха цу хана хиннача 2 процент кlезигагlа.

Цхьабакъда, къахьегамхой реальни доходаш цу даннеел дукъха а духкагlа лохлу продовольствени товарашта маьхаш даим тlадеталуш, транспортана водарга боаккха мах, квартилата, кхидолча коммунальни гlулакхашка долар лакхлуш хиларца. Аххха укх шера хьалхарча ялх бетта, официальни даннеех, ФРГ-ера маьхаш юкъера лаьрхlача 2,5 процент лоххеннал. Масала, шахча 6 процент еъеннай, баьцадараши соми — 3, чкъарийи шурех — 2 процент.

Цунца доаззал болх боацаш хилар ба хьан долаш шоай вахар lалашдара торонаш производства кхьча сферашкара леха езача кхьчаб дуккха ахархой дезал. Малхбузенгермански экономике кризисни явленеш дегlаухаш хилари хьабе болх боацарий эскар доккха хилари бахьан долаш ахархошта кхы а дуккагlа бален кхераш тlатоссаш к из процесс.

Малхбузенгермански кепайоалон хоамашка ладийгlача, шоай экономически хьалаш тоадар духьа чоагlа къовсам лоаттабу металлисташа, шахтерашa, кхьча доакьой болхлоша. Къаьстта чоагlа ва лоаттабе лаьрхlа а малхбузенгермански металлистий дукха миллионни отряд. «Социальни дуне» кlалхардаккхари забастовочни болам ва гlаттийтари духьа бониски правительство ше юкъегlертай металлистий профсоюзий викалашеи предпринимателий объединенеи переговорашта. Бониски министраш — финансий министр Штраусе боахама министр Шиллери —гlерт болхлой шоаш дlадехаршта тlера юхабаха. Цхьабакъда, Малхбузе Германе металлисташ хабарех lехалургболаш бац: дуккха болхлой цхьатарра бахкара дlабахара политика ютилга, «балхаза сменаш» дlайоахилга, вахарга бода мах цахаддаш лакхлуш хилар бахьан долаш тарифни соглашенешка юха а хьожилга — эггара кlезигагlа хинча а вахара хиланза дарглоана уж хlамаш да цар предпринимателашкара дlадехараш.

А. РАЧКОВ.

(ТАСС).

Ладувгlа, хьажа

РАДИО

16 ноябрь, 1967 шу

8.25 — Листа фортепьянни концерт. 8.45 — «Империализм» герз да Израиль» яха беседа (нохчий меттала). 16.05 — Кьона тlехье (нохчий меттала). 16.30 — Литературни передача (нохчий меттала). 17.00 — Юрта боахама болхлошта дола концерт. 17.30 — Вай индустриальни мохк (гlалгlай меттала). 17.45 — Партe 23-ча съезда материалаш тlара беседа (гlалгlай меттала).

ТЕЛЕВИДЕНИ

16 ноябрь, 1967 шу

17.30 — Берашта фильм. 18.05 — Телевизиони кердадараш. 18.15 — Юртбоахама вахар — передача (нохчий меттала). 18.45 — «Дlакхолдар хургда» — киноочерк. 19.00 — Ах бlаь шера тарахь «Шу — 1927» (цхьалагlа). 20.00 — Шоана, бераш! 20.15 — Телевизиони кердадараш. 20.30 — «Петербургски бийса» — художественни фильм.

РАДИО

17 ноябрь, 1967 шу

8.25 — Лагара ашараш. 8.45 — Бартайниче дезале яха передача (гlалгlай меттала). 16.05 — Кьона тlехье (гlалгlай меттала). 16.30 — Михаил Ливанов-ский яха передача. 17.00 — Нохч-Гlалгlай иллеши ашараш. 17.45 — «Коллективлик юкъе беш бола политически кхетама болх», яха передача (нохчий меттала).

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 ноябрь, 1967 шу

17.30 — Берашта фильм. 18.05 — Телевизиони кердадараш. 18.35 — Гуракьа вьха лаьтта (хьункьама лара). 19.00 — Киножурнал. 19.00 — Дерригача дунен тlарча студентий ди. 19.50 — Ах бlаь шера тарахь «Шу — 1928» (шоалагlа). 20.35 — Шоана, бераш! 20.45 — Спортивни передача. 21.10 — «Велаш вола саг» — фильм-памфлет.

ТХА ГАЗЕТ

дешарашкеи яздерашкеи

1968 шера «Сердало» газет язде

Подписка дlаэп предприятешкарча общественни распространителаша, учрежденешка, дешара заведенешка, бувзама отделенешка, почтамташка, «Союзпечата» подписка пункташка.

ШОАЙ ХАННАХЬА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТ ЯЗДЕ ДИЦ МА ЛЕЛАШ!

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора вах. 3-39-11; бехктохкама секретара—3-34-38; партийна вахарен, культуран промышленостен отделий—3-42-30; юрта боахамеи письмой отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/34.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/34.

СФ05373. Заказ № 5418.